

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΜΒΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ

**” ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΤΑΣΕΩΝ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ
ΧΑΡΑΞΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ”**

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΠΟΝΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΗ ΣΑΡΑΝΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΟΝΙΚΙΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2019

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Ανδρονικήδη Ανδρέα, αναπληρωτή καθηγητή του τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων για τις συμβουλές του, τα σχόλια του και τον χρόνο που αφιέρωσε για την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία, με θέμα «Ανάλυση περιβάλλοντος, τάσεων αγοράς και χάραξη στρατηγικής στον κλάδο της Δευτεροβάθμιας Ιδιωτικής Εκπαίδευσης» εκπονήθηκε ως διπλωματική εργασία από τον Θεοδοσιάδη Σαράντη, φοιτητή του διατμηματικού προγράμματος MBA του Πανεπιστημίου Μακεδονία.

Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί το περιβάλλον, που δραστηριοποιούνται τα Φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης και να προσδιοριστούν οι αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης στο πελατολόγιο και την αγορά του κλάδου.

Στην εργασία αναπτύσσεται βιβλιογραφικά η σκιώδης παιδεία, το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας, το οποίο και δημιουργεί την ανάγκη για σκιώδη παιδεία, καθώς και η οικονομική κρίση με τις επιπτώσεις της στην εκπαίδευση και στον κλάδο των Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης. Αναλύονται ακόμα, οι στρατηγικές που ακολουθούνται από τις επιχειρήσεις του κλάδου. Γίνεται ερευνά που αφορά την ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων και της αγοράς.

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν προέρχονται από δευτερογενή έρευνα και αφορούν κυρίως, μεγέθη της οικονομίας και του κλάδου, όπως αυτά παρουσιάζονται σε επίσημες εκθέσεις φορέων του κράτους, Συλλέχθηκαν ακόμα στοιχεία από συλλογικά όργανα και μεμονωμένες επιχειρήσεις του κλάδου.

Τα κύρια συμπεράσματα που προέκυψαν από την ερευνά, είναι ότι ο κλάδος έχει συρρικνωθεί αισθητά μέσα στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, το αγοραστικό κοινό έχει αλλάξει, ως προς την εισοδηματική σύσταση και οι στρατηγικές που ακολούθησαν μέχρι πρόσφατα οι επιχειρήσεις του κλάδου, θα πρέπει να διαφοροποιηθούν.

Λέξεις κλειδιά: Ιδιωτική εκπαίδευση, Φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης, οικονομική κρίση στην Ελλάδα, ανάλυση κλάδου φροντιστηρίων.

ABSTRACT

This paper was elaborated as a diploma thesis by Theodosiadis Sarantis, student of the interdisciplinary MBA program of the University of Macedonia.

The aim of the work is to investigate the environment that private additional education schools act, and to identify the changes that have occurred in recent years due to the economic crisis in the clientele and the market of the sector.

In this paper, bibliography refers to the shadow education, the educational system of the country that creates the need for shadow education, as well as the economic crisis with its impact on education and the sector of secondary education. The strategies followed by the industry are also analyzed. Research is conducted on the analysis of the external environment of enterprises and the market analysis.

The data gathered came from secondary research and mainly concerned economics and industry figures as presented in official reports of state bodies. Additional data were collected from community bodies and individual companies in the sector.

The main findings of the survey are that the industry has sharply shrunk over the years of the economic crisis, the purchasing public has changed in its income structure, and the strategies that have followed until recently companies in the industry have to be diversified.

Keywords: Private education, Additional education private schools, financial crisis in Greece, sector analysis for additional education schools.

Περιεχόμενα

1.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	5
	Εισαγωγή	5
	Σκοπιμότητα	6
	Δομή της εργασίας	7
2.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:	8
2.1.	Ιστορική ανασκόπηση του εκπαιδευτικού συστήματος.....	8
2.2.	Η σκιώδης παιδεία	10
2.3.	Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα	12
2.4.	Η επίπτωση της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση	14
2.4.1.	Χάραξη στρατηγικής	17
2.4.2.	Η Στρατηγικές στον κλάδο των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης	19
3.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	21
3.1.	Ανάλυση περιβάλλοντος	22
3.2.	Ανάλυση Κλάδου.....	26
4.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	27
4.1.	Ανάλυση περιβάλλοντος	27
4.2.	Ανάλυση Κλάδου.....	42
4.2.1.	Μερίδιο αγοράς του κλάδου	43
4.2.2.	Προϊοντική πολιτική	48
4.2.3.	Τιμολογιακή πολιτική	50
4.2.4.	Πρωθητική πολιτική	53
5.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	55
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

1. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία έχει σκοπό να παρουσιάσει την εξέλιξη και τις τάσεις της αγοράς στην Δευτεροβάθμια Ιδιωτική Εκπαίδευση και συγκεκριμένα στα Φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης.

Τα Φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης, με την μορφή που τα γνωρίζουμε σήμερα, λειτουργούν συμπληρωματικά με το σχολείο και παρέχουν στους μαθητές επιπλέον διδακτικές ώρες των σχολικών μαθημάτων, για να καταφέρουν να φτάσουν σε καλύτερο επίπεδο αφομοίωσης της ύλης και να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους.

Ο κυρίαρχος όμως ρόλος, όπως έχει εξελιχθεί, είναι να προετοιμάσουν τους μαθητές για τις πανελλαδικές εξετάσεις που δίνουν στην Γ τάξη του Λυκείου και καθορίζει, ανάλογα με την βαθμολογία τους, την είσοδο τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Από την δεκαετία του 1960, όταν και ξεκίνησε η διαδικασία των πανελλαδικών εξετάσεων, τα Φροντιστήρια Μέσης Εκπαίδευσης είναι ο προθάλαμος της εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Κατέχουν μία εξέχουσα σημαντική θέση στην συνείδηση του κόσμου, αφού όλοι σχεδόν όσοι έχουν φοιτήσει σε ανώτερο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα έχουν παρακολουθήσει φροντιστηριακά μαθήματα. Επίσης, σημαντική θέση έχουν και στον οικογενειακό προϋπολογισμό, αφού κυριαρχεί μια παγιωμένη αντίληψη όλα αυτά τα χρόνια, ότι χωρίς φροντιστήριο δεν μπορεί να επιτύχει υποψήφιος στις πανελλαδικές.

Σκοπιμότητα

Η ανάλυση που ακολουθεί εστιάζει στον κλάδο των Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης, κυρίως στα χρόνια της κρίσης, όπου το εισόδημα των νοικοκυριών συρρικνώθηκε, αλλά ο ανταγωνισμός για μια θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μεγάλωσε.

Οι κρατικές δαπάνες για την Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση έχουν μειωθεί αισθητά, με αποτέλεσμα να έχει μειωθεί και η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών του δημόσιου σχολείου, αλλά και ο αριθμός των εισακτέων στις ανώτερες και ανώτατες σχολές, σύμφωνα με τα στοιχεία του κέντρου ερευνών της ΓΣΕΕ.

Αποτέλεσμα αυτού, ο ανταγωνισμός για τις δημοφιλείς σχολές που πλέον έχουν λιγότερες θέσεις εισακτέων να εντείνεται και να είναι μονόδρομος για τους υποψηφίους η παρακολούθηση φροντιστηριακών μαθημάτων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο οικονομικής στενότητας και εκπαιδευτικής ανεπάρκειας του δημοσίου σχολείου, οι επιχειρήσεις του κλάδου καλούνται να διαχειριστούν την οικονομική κρίση, που έχει αντίκτυπο στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς των πελατών του κλάδου, αλλά και στις ίδιες τις επιχειρήσεις, με την μεγάλη αύξηση των υποχρεώσεων προς το δημόσιο, μέσω φορολογίας και εισφορών.

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής, είναι μέσα από την έρευνα σε δευτερογενείς πηγές, να εντοπίσει τις νέες τάσεις και τις νέες ανάγκες που δημιουργήθηκαν στην φροντιστηριακή εκπαίδευση.

Δομή της εργασίας

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα εισαγωγικά στοιχεία της εργασίας που είναι η εισαγωγή, η σκοπιμότητα της εργασίας και η διάρθρωσή της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο ,παρουσιάζεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση της εργασίας και αφορά στην ιστορική ανασκόπηση του εκπαιδευτικού συστήματος, στον ορισμό και στα είδη της σκιώδους παιδείας, στην οικονομική κρίση στην Ελλάδα, στην επίπτωση της στην εκπαίδευση και στην χάραξη στρατηγικής για τον κλάδο.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος του κλάδου και η ανάλυση της αγοράς του κλάδου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται όλα τα αποτελέσματα της έρευνας για το Οικονομικό περιβάλλον , το Πολιτικό περιβάλλον, το Κοινωνικό περιβάλλον, το Τεχνολογικό περιβάλλον και η ανάλυση της αγοράς του κλάδου που περιλαμβάνει το μερίδιο αγοράς, την προϊοντική πολιτική, την τιμολογιακή πολιτική και την προωθητική πολιτική.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, οι προτάσεις και η πρόταση για περεταίρω έρευνα.

Στο τέλος της εργασίας παρατίθεται η Βιβλιογραφία.

2. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η βιβλιογραφική ανασκόπηση των στοιχείων που πραγματεύεται η εργασία. Αρχικά, θα γίνει μια ιστορική ανασκόπηση του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα, που είναι και η γενεσιουργός αιτία της σκιώδους εκπαίδευσης. Εν συνεχεία, θα δοθεί ο ορισμός και οι μορφές της σκιώδους εκπαίδευσης και θα αναλυθεί η οικονομική κρίση στην Ελλάδα που έχει αλλάξει τα δεδομένα στην αγορά και στις στρατηγικές που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου.

2.1. Ιστορική ανασκόπηση του εκπαιδευτικού συστήματος

Η ελεύθερη ιδιωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα εμφανίστηκε και αναγνωρίστηκε από τα χρόνια που σχεδιαζόταν η απελευθέρωση του ελληνικού κράτους (Σύνταγμα Τροιζήνας 1827, άρθρο 20) και απέκτησε ουσιαστική και επίσημη αναγνώριση με το αρθρ.11 του Συντάγματος 1844, το οποίο αναγνώριζε απεριόριστη ελευθερία στην άσκηση του δικαιώματος αυτού για τη σύσταση εκπαιδευτικών καταστημάτων (Μιχόπουλος 1994)

Ήδη από τα 1856 παρουσιάζονται τα πρώτα συμπτώματα της ανάγκης για επιλεκτικότητα, μέσα από τη χρήση και ιδιαίτερων μαθημάτων, σύμφωνα με αυτά που προβλέπονται στο Διάταγμα της 18ης Αυγούστου 1856 «περί προγυμνάσεως μαθητών και διδασκαλίας εν ιδιωτικούς εκπαιδευτηρίους παρά καθηγητών και διδασκάλων» (Δημαράς, 1990).

Η καθιέρωση των πρώτων ελληνικών ανώτατων σχολών του Πανεπιστημίου της Αθήνας δεν απαιτούσε καμιά εξεταστική δοκιμασία. Οι εισιτήριες εξετάσεις θεσπίζονται για πρώτη φορά με το Ν. 2905 της 27 Ιουλίου 1922 «Περί Οργανισμού του Αθήνησιν Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου», αλλά η εισαγωγή με εξετάσεις φαίνεται ότι εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το έτος 1924-1925 στο Χημικό τμήμα της Φυσικομαθηματικής Σχολής και επεκτάθηκε και στις άλλες σχολές το 1926-27(Παπαπάνος, 1970).

Την περίοδο από το 1922 έως και το 1960, ξεκινούν να αναπτύσσονται διάφοροι μηχανισμοί για την ενδυνάμωση της πιθανότητας εισαγωγής στα πανεπιστήμια και ένας εξ αυτών είναι και η δημιουργία εξωσχολικής ενισχυτικής

διδασκαλίας των φροντιστηρίων. Η επίσημη καθιέρωση του φροντιστηρίου και των ιδιαίτερων μαθημάτων γίνεται με «Αναγκαστικό Νόμο 2525/40, Περί ιδιωτικών σχολείων, φροντιστηρίων και οικοτροφείων» που ισχύει μέχρι και σήμερα και ουσιαστικά, ήρθε για να καλύψει το κενό που δημιουργούταν μεταξύ διδακτέας ύλης των γυμνασίων και εξεταστέας ύλης των εισαγωγικών εξετάσεων.

Με την μεταρρύθμιση του 1964, καθιερώνεται η δωρεάν παιδεία σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, η εισαγωγή σε όλες τις πανεπιστημιακές σχολές με σύστημα εξετάσεων και η ταύτιση της διδακτέας ύλης των γυμνασίων με την εξεταστέα ύλη των εθνικών εξετάσεων, με σκοπό την μείωση της επιρροής των φροντιστηρίων που κερδοσκοπούσαν στην Αθήνα. Την ίδια χρονιά, γίνονται για πρώτη φορά κοινές εισιτήριες εξετάσεις για όλα τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, οι οποίες διενεργούνται κεντρικά από το Υπουργείο Παιδείας, με θέματα κοινά για όλους τους υποψηφίους (Β.Δ. 378/1964).

Το έτος 1980, με την ψήφιση του νόμου 1035/1980, αντικαθίσταται το Ακαδημαϊκό απολυτήριο, ως μέσο πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, από το σύστημα των πανελληνίων εξετάσεων, που περιελάμβανε εξετάσεις στην Β' και στην Γ' Λυκείου ταυτόχρονα. Το σύστημα αυτό ίσχυσε μόνο για δύο χρόνια, από το 1980-82, αφού επικρίθηκε για την πολυπλοκότητά του, την απορρύθμιση των Λυκειακών σπουδών με τις διαδοχικές εξετάσεις στη Β' και Γ' Λυκείου, την πρόκληση έντονου ψυχικού άγχους στους μαθητές και στους γονείς τους και την αύξηση της παραπαιδείας (Ευαγγελόπουλος, 1998)

Στην δεκαετία του 90, με τον Ν2525/97, ανασχηματίζεται η οργάνωση της Λυκειακής εκπαίδευσης με την κατάργηση των τριών τύπων Λυκείου που ίσχυαν μέχρι τότε και θεσπίζεται ως μοναδικό Λύκειο, το Ενιαίο Λύκειο, με την παράλληλη σύσταση των Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων (ΤΕΕ) για την αναβάθμιση της τεχνικής εκπαίδευσης.

Η ανάπτυξη όμως, μηχανισμών συμπίεσης του μαθητικού πληθυσμού προς τα κάτω, μέσα από την ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών μηχανισμών επιλογής, την αύξηση της εξεταστέας ύλης και των αντικειμένων και την

πολυπλοκότητα του τρόπου διατύπωσης των θεμάτων εξέτασης, (Μυλωνάς 1998) τροφοδοτεί ακόμα περισσότερο το φροντιστηριακό δίκτυο.

Το σύστημα που ισχύει σήμερα είναι το *νέο Λύκειο*, πού προέρχεται από τροποποίηση του Ν.4186/2013 με τον Ν.4327/2015, στο οποίο διατηρείται ο ένα τύπος Λυκειακής εκπαίδευσης και η παράλληλη τεχνολογική εκπαίδευση, που επιτρέπει πλέον πρόσβαση, εκτός από τα ΤΕΙ και στα Πανεπιστήμια.

Οι μαθητές του νέου λυκείου, καλούνται να επιλέξουν μία εκ των δύο κατευθύνσεων (Ανθρωπιστικών ή Θετικών σπουδών) στην Β' Λυκείου και στην τελευταία τάξη μία εκ των τριών ομάδων μαθημάτων προσανατολισμού.

- Ανθρωπιστικών Σπουδών
- Θετικών Σπουδών
- Οικονομίας και Πληροφορικής

Οι υποψήφιοι για την εισαγωγή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αφού ολοκληρώσουν τον κύκλο των εξετάσεων, σε επίπεδο σχολείου καλούνται να δώσουν πανελλαδικές εξετάσεις στα μαθήματα των επιστημονικών πεδίων που επιλέγουν για την πρόσβαση στις αντίστοιχες σχολές. Η διαδικασία εισαγωγής πλέον έχει απεμπλακεί από το απολυτήριο του Λυκείου και βασίζεται αποκλειστικά στους βαθμούς των πανελλαδικών εισαγωγικών εξετάσεων.

2.2. Η σκιώδης παιδεία

Κάθε χρόνο, νοικοκυριά σε όλη την Ευρώπη ξοδεύουν δισεκατομμύρια ευρώ, προκειμένου να υποστηρίξουν με εξωσχολική υποστήριξη την πρόοδο των παιδιών τους στο σχολείο, ευελπιστώντας τα παιδιά τους να ανταποκριθούν με επάρκεια στις εξετάσεις. Ωστόσο, πρόκειται για δουλειά που αποτελεί βασική ευθύνη του σχολείου. Αυτή η ενισχυτική υποστήριξη των μαθητών είναι ευρύτατα γνωστή ως σκιώδης εκπαίδευση (shadow education) και η μεταφορά αυτή χρησιμοποιείται ακριβώς, επειδή οι μηχανισμοί εξωσχολικής υποστήριξης μιμούνται την εκπαίδευση. Έτσι, αν κάποια καινούρια δραστηριότητα ενταχθεί στο εκπαιδευτικό σύστημα, τότε λίαν συντόμως εμφανίζεται και στη σκιώδη εκπαίδευση. Όσο αναπτύσσεται

επομένως, το εκπαιδευτικό σύστημα, τόσο αναπτύσσεται και το σύστημα εξωσχολικής υποστήριξης (Bray,2011)

Στην Ελλάδα , η έκταση της ανάπτυξης της σκιώδους εκπαίδευσης, κατέχει μια ειδική ξεχωριστή συμβολική σημασία στην εκπαιδευτική πορεία των μαθητών και στις εκπαιδευτικές πρακτικές της οικογένειας.(Ζαμπέτα, 2014).

Η σκιώδης παιδεία, μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε πέντε διαφορετικές μορφές διδασκαλίας(Kim, Gough,Jung,2018) :

Ιδιωτικό Ινστιτούτο διδασκαλίας, είναι η πιο κοινή μορφή εξωσχολικής διδασκαλίας που συναντάται παγκοσμίως. Στην Ελλάδα είναι η αντίστοιχη μορφή που έχουν τα φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης. Η διδακτέα ύλη ταυτίζεται σχεδόν με του σχολείου και τα τμήματα των μαθητών αποτελούνται από λιγότερα άτομα από ό,τι οι σχολικές αίθουσες.

Ιδιαίτερα μαθήματα, είναι η κατηγορία που αφορά στην παροχή εκπαιδευτικής υπηρεσίας από έναν καθηγητή σε έναν μαθητή και εφαρμόζεται κυρίως στο σπίτι του μαθητή.

Διαδικτυακά ιδιαίτερα μαθήματα, είναι όμοια με τα ιδιαίτερα μαθήματα, με την διαφορά ότι η εκπαιδευτική υπηρεσία παρέχεται εξ αποστάσεως μέσω υπολογιστή.

Πρόγραμμα εκμάθησης με εγγραφή, είναι ένα πρόγραμμα εκμάθησης που οργανώνεται από μεγάλους εκπαιδευτικούς οίκους, με συγκεκριμένη θεματολογία και πρόγραμμα διδασκαλίας που λειτουργεί εξ αποστάσεως δια αλληλογραφίας. Σε ορισμένες περιπτώσεις, καθηγητές επισκέπτονται τους μαθητές για να επαληθεύσουν την πρόοδο τους.

Πρόγραμμα μετά το σχολείο, είναι το πρόγραμμα που εφαρμόζεται ως επιπλέον στήριξη σε μαθητές, μετά το πέρας των σχολικών ωρών. Αφορά κυρίως στην προετοιμασία των μαθητών για το σχολείο και εξυπηρετεί κυρίως τους γονείς που δεν είναι διαθέσιμοι να ασχοληθούν με τα παιδιά τους μετά το σχολείο. Στην Ελλάδα, αντίστοιχη υπηρεσία προσφέρουν τα κέντρα μελέτης που στοχεύουν σε μαθητές δημοτικού σχολείου ή γυμνασίου.

Σε πολλές χώρες ο θεσμός της επιπλέον εκπαιδευτικής στήριξης είναι διαδεδομένος, όπως στις χώρες τις Ανατολικής και κεντρικής Ασίας, της Νότιας Αμερικής και σε ορισμένες χώρες τις βόρειας Ευρώπης. Τα κίνητρα που οι μαθητές επιλέγουν την σκιώδη εκπαίδευση ποικίλουν, ανάλογα με τις ανάγκες που προκύπτουν από το κοινωνικό περιβάλλον και το εκπαιδευτικό σύστημα. Στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, ο κοινωνικός ανταγωνισμός, οι σχολικές επιδόσεις, η εκμάθηση βασισμένη σε εξετάσεις και οι πιέσεις που μεταδίδονται σε οικογένειες και παιδιά είναι η ισχυρότερη δύναμη που οδήγησε στην επέκταση της σκιώδους εκπαίδευσης. Οι οικονομικές περικοπές ακόμα, έχουν μειώσει την αίσθηση ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι ικανά να παρέχουν ατομική υποστήριξη εκμάθησης στο σχολείο (Bray, 2011).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, έρευνα του 2000 που αξιολογεί ο Bray το 2011, αναδεικνύει ποσοστό 80% μαθητών να έχουν παρακολουθήσει μαθήματα φροντιστηρίων και 50% των μαθητών να έχουν παρακολουθήσει ιδιαίτερα μαθήματα. Συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη, η νότια Ευρώπη έχει υψηλότερα ποσοστά σκιώδους εκπαίδευσης, με προεξέχουσα την Ελλάδα και την Κύπρο, για τις οποίες και προτείνεται να γίνει περαιτέρω έρευνα, για να εντοπιστούν οι λόγοι.

Σύμφωνα με μελέτη του ΟΑΣΣΑ το 2018, το 99% των μαθητών της Γ' Λυκείου παρακολουθεί φροντιστηριακά μαθήματα και συνολικά το 55% των μαθητών όλων των τάξεων του Λυκείου, αριθμός που κατατάσσει την Ελλάδα στην τέταρτη θέση παγκοσμίως σε αυτόν τον τομέα.

2.3. Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα

Είναι γεγονός, ότι η ελληνική οικονομία από το 2008 και μετά, βιώνει μία ασυνήθιστη και παρατεταμένη οικονομική κρίση. Οι λόγοι της κρίσης πολλοί, και κυρίως αφορούν παθογένειες της ελληνικής οικονομίας που συσσωρευτήκαν με το πέρασμα των ετών, και με αφορμή την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση στα μέσα του 2008, οδήγησαν σε δραματική αύξηση του δημοσίου χρέους και στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές προηγμένες οικονομίες (Κουρέτας, Βλάμης 2010).

Στο πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον, η κρίση οφείλεται στις συνεργασίες μεταξύ οικονομικών φορέων και πολιτικών προσώπων, που οδήγησε στην απόσπαση δημοσίων κεφαλαίων, στην μαζική φοροδιαφυγή και στην χαμηλή ποιότητα παραγομένων προϊόντων από το δημόσιο. (Κατσίμη, Μούτος, 2010)

Η αύξηση του δημοσίου χρέους, σε συνδυασμό με την αδυναμία εύρεσης των απαιτούμενων κεφαλαίων για την εξυπηρέτησή του, ώθησαν την ελληνική οικονομία στην λύση της πίστωσης από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και από τις κυβερνήσεις κρατών εταίρων της ευρωπαϊκής ένωσης (Carfi, Schiliro 2011).

Το αποτέλεσμα αυτής της χρηματοδότησης, ήταν ένα σχέδιο διάσωσης, ύψους 110 δισεκατομμυρίων ευρώ, που συνοδευόταν από ένα μακρύ πρόγραμμα λιτότητας και ένα σχέδιο δημοσιονομικής εξυγίανσης, που εφαρμόστηκε τα επόμενα χρόνια. (Κουρέτας, Βλάμης 2010).

Από μακροοικονομική άποψη, η αποτυχία των διαδοχικών ελληνικών κυβερνήσεων να αντιστρέψουν τη μείωση του εθνικού ποσοστού αποταμίευσης, και όχι το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού καθαυτό, ήταν ο κύριος λόγος για την κρίση. (Κατσίμη, Μούτος, 2010)

Τον Μάιο του 2010, υπογράφηκε το πρώτο Μνημόνιο μεταξύ του τριήμερούς μηχανισμού (Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωπαϊκής Κεντρικής τράπεζας) ,ως προϋπόθεση για την κάλυψη του δημοσιονομικού κενού, μέσω μιας νέας δανειακής σύμβασης. Τα αποτελέσματα του πρώτου μνημονίου δεν ήταν τα αναμενόμενα, όσον αφορά στην μείωση του ελλείματος, με αποτέλεσμα να χρειαστεί δεύτερο πακέτο στήριξης, που συνοδευόταν από δεύτερο μνημόνιο, με επιπλέον μέτρα.

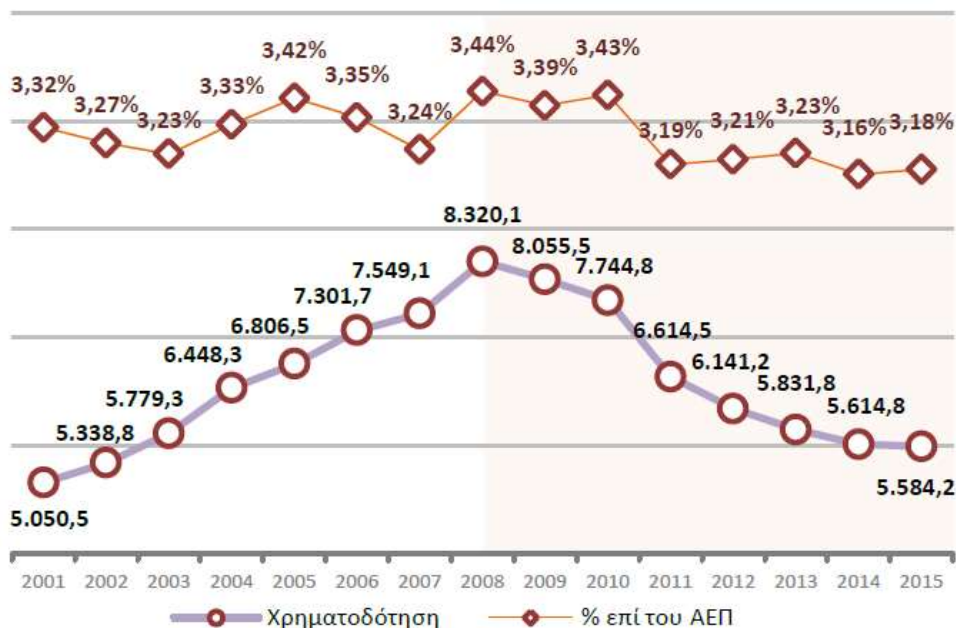
Τον Αύγουστο του 2015, και ύστερα από μια παρατεταμένη περίοδο διαπραγμάτευσης μεταξύ του ελληνικού κράτους και των δανειστών του, επήλθε συμφωνία και για τρίτη δανειακή σύμβαση, που συνοδευόταν από τρίτο Μνημόνιο με περισσότερα μέτρα για την εξάλειψη του δημοσιονομικού ελλείματος, τα οποία και πίεσαν ακόμα περισσότερο την ελληνική οικονομία.

2.4. Η επίπτωση της οικονομικής κρίσης στην εκπαίδευση

Η πλειοψηφία των μέτρων που πάρθηκαν κατά την περίοδο των μνημονίων, αφορούσε στην μείωση των κρατικών δαπανών και στην αύξηση των κρατικών εσόδων.

Όσον αφορά στην μείωση των κρατικών δαπανών, θεωρείται ότι ο ελληνικός δημόσιος τομέας είναι πολύ μεγάλος και καταναλώνει τεράστιους πόρους. Η συνολική δαπάνη για τον δημόσιο τομέα ήταν πράγματι υψηλότερη από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για παράδειγμα, το 2007 η Ελλάδα δαπάνησε το 11,2% του ΑΕΠ της για να πληρώσει τους δημόσιους υπαλλήλους, ενώ η Ε.Ε. κατά μέσο όρο δαπάνησε 10,4%. Αλλά αυτή η διαφορά, όταν τίθεται σε ευρύτερο πλαίσιο, είναι μικρή. Για παράδειγμα, η Σουηδία δαπάνησε το 15% του ΑΕΠ της για τον ίδιο λόγο. Το ουσιαστικό ερώτημα στην όλη προσέγγιση είναι, αν η παραγωγικότητα του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα είναι η ενδεδειγμένη, για να μπορέσει να αξιοποιήσει τις δαπάνες που απαιτεί για την συντήρησή του. (Μεγκίρ, Βαγιάνος, Βέπτας, 2010).

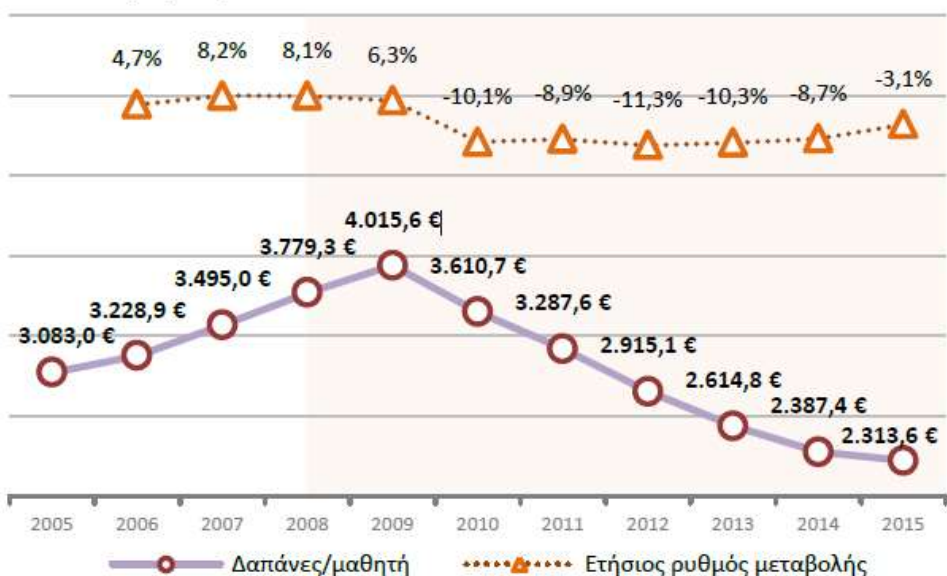
Αντ' αυτού, στα χρόνια της οικονομικής κρίσης, η περικοπή των κρατικών δαπανών περιόρισε τις δαπάνες για δημόσια εκπαίδευση, όπως παρουσιάζεται στα στοιχεία του κέντρου ανάπτυξης και εκπαιδευτικής πολιτικής της ΓΣΕΕ για τα έτη 2005-2015.

Γράφημα 1 Μεταβολή των κρατικών δαπανών για εκπαίδευση Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών-Γενικό Λογιστήριο του Κράτους – Κρατικοί Προϋπολογισμοί (των ετών 2007 έως και 2017) και Απολογισμοί (των ετών 2005 έως και 2015)

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Αντίστοιχα, και για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση η κρατική δαπάνη ανά μαθητή Λυκείου , παρουσιάζει παρόμοια εικόνα.

Γράφημα 2 Σύνολο πληρωμών Τακτικού Προϋπολογισμού του κράτους για την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά μαθητή σε € και ρυθμός μεταβολής του δείκτη την περίοδο 2005-2015

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών-Γενικό Λογιστήριο του Κράτους – Κρατικοί Προϋπολογισμοί (των ετών 2007 έως και 2017) και Απολογισμοί (των ετών 2005 έως και 2015), Ελληνική Στατιστική Αρχή - ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Η μείωση της κρατικής δαπάνης προήλθε κυρίως από την μείωση του εκπαιδευτικού προσωπικού στα χρόνια της κρίσης, όπως απεικονίζεται και στα παρακάτω γραφήματα, που αφορούν στην εξέλιξη του διδακτικού προσωπικού στα Γενικά

Γράφημα 3 Σύνολο διδακτικού προσωπικού των γενικών Λυκείων,

πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης) και στα Τεχνικά Λύκεια.

Γράφημα 4 Σύνολο διδακτικού προσωπικού των τεχνικών Λυκείων,

πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή – ΠΑΙΔΕΙΑ – Χρονοσειρές & Πίνακες (Στοιχεία Λήξης)

Οι παραπάνω μειώσεις σε διδακτικό προσωπικό δεν δικαιολογούνται από αντίστοιχη μείωση των φοιτούντων στις τάξεις των Γενικών και Τεχνικών Λυκείων, αφού η μείωση στα αντίστοιχα έτη του μαθητικού πληθυσμού, είναι της τάξεως του 2,1%(ΓΣΕΕ 2018)

Όντας δεδομένο ότι η ελληνική οικογένεια δεν εμπιστεύεται τη συστηματική μορφή της σχολικής εκπαίδευσης, ειδικά για την απόκτηση των κρίσιμων δεξιοτήτων που σχετίζονται με τις εξετάσεις εισαγωγής στο πανεπιστήμιο, η παρακολούθηση της σκιώδους εκπαίδευσης θεωρείται αναπόφευκτο βήμα για τους μαθητές (Ζαμπέτα ,2014)

2.4.1.Χάραξη στρατηγικής

Μια επιχείρηση καθορίζει τον προσανατολισμό στην αγορά, την κατανομή των πόρων και την συμπεριφορά της στον ανταγωνισμό, μέσω της στρατηγικής που ακολουθεί, όπως παρουσιάζεται στην διεθνή βιβλιογραφία.

Οι βασικές στρατηγικές που καλούνται να επιλέξουν οι επιχειρήσεις είναι: (Hofer και Schendel,1978)

- Εταιρική στρατηγική: Στο εταιρικό επίπεδο, η σημαντικότερη στρατηγική απόφαση είναι η επιλογή του προϊόντος ή των προϊόντων που πρέπει να παράγει η επιχείρηση και σε ποιες αγορές θα απευθυνθεί. Επιπλέον αυτών, οι αποφάσεις σχετικά με τα δίκτυα διανομής, η διεθνοποίηση, η επέκταση και η διαφοροποίηση αποτελούν στοιχεία αυτής της στρατηγικής.
- Ανταγωνιστική στρατηγική: Οι στρατηγικές ανταγωνισμού αναφέρονται στους τρόπους με τους οποίους οι επιχειρήσεις ανταγωνίζονται σε συγκεκριμένες αγορές και στο πώς οι στρατηγικές επιχειρησιακές μονάδες μπορούν να αποκομίσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, μέσω διαφόρων διακριτών τρόπων.

- **Λειτουργική στρατηγική:** Η στρατηγική αυτή αφορά στην λειτουργικότητα και στις συνέργειες που θα επιλέξει μια επιχείρηση για να εφαρμόσει τις βέλτιστες τεχνικές παραγωγής προϊόντος και λειτουργίας.

Για τις ανταγωνιστικές στρατηγικές ο Porter (1985) έκανε την διάκριση μεταξύ των στρατηγικών **ηγεσίας κόστους, διαφοροποίησης** και της **στοχοποίησης** σε συγκεκριμένες αγορές.

Στρατηγική ηγεσίας κόστους, είναι η κυρίαρχη στρατηγική που δίνει έμφαση στην απόδοση της παραγωγής για μια επιχείρηση, που θεωρείται ότι είναι ο ηγέτης της χαμηλού κόστους παραγωγής για μια δεδομένη ποιότητα προϊόντος.

Στρατηγική διαφοροποίησης, είναι η στρατηγική που αποσκοπεί στην ανάπτυξη ενός προϊόντος ή υπηρεσίας με μοναδικά χαρακτηριστικά, τα οποία οι πελάτες αναγνωρίζουν ως μοναδικά ή ως καλύτερα από αυτά του ανταγωνισμού. Η προστιθέμενη αξία από την μοναδικότητα του προϊόντος, αυξάνει την εκτίμηση του πελάτη για το προϊόν και επιτρέπει στην επιχείρηση να ανταγωνίζεται με υψηλότερη τιμή.

Στρατηγική εστίασης, είναι η στρατηγική κατάτμησης των αγορών που προσπαθεί να δημιουργήσει θελκτικό το προϊόν για κάποιες από τις ομάδες καταναλωτών, χρησιμοποιώντας μείγμα μάρκετινγκ, που να μπορεί να τους προσεγγίσει καλύτερα. Εντείνοντας τις προσπάθειες εμπορίας σε ένα ή δύο περιορισμένα τμήματα της αγοράς και προσαρμόζοντάς το μείγμα μάρκετινγκ σε αυτές τις εξειδικευμένες αγορές, είναι δυνατή η καλύτερη ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς-στόχου, με την ταυτόχρονη προσπάθεια επίτευξης πλεονεκτήματος κόστους ή διαφοροποίησης.

Διαφορετική στρατηγική που ευδοκίμει σε περιόδους κρίσης είναι η συν-ανταγωνιστική στρατηγική. Η συνεργασία μεταξύ ανταγωνιστικών οργανισμών για την επίτευξη κοινών στόχων έχει καταστεί προαπαιτούμενο για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία. Ο συν-ανταγωνισμός είναι μια επιχειρηματική στρατηγική που δίνει έμφαση, τόσο στις συνεργατικές όσο και στις ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων οργανισμών.

Υπονοεί ότι οι επιχειρήσεις, ιδίως οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), αποδίδουν καλύτερα, όταν συμμετέχουν ταυτόχρονα σε ανταγωνιστικές και συνεργατικές σχέσεις και συνδυάζουν τα συμπληρωματικά δυνατά τους σημεία για τη δημιουργία συνεργιών.(Kossyva, Sarri,Georgoroulos, 2014)

2.4.2.Η Στρατηγικές στον κλάδο των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης

Η επιλογή στρατηγικής στον κλάδο βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην κατανόηση της ανάγκης για την συμπληρωματική εκπαίδευση ή σκιώδης εκπαίδευση, όπως αναφέρεται στην διεθνή βιβλιογραφία.

Σε κάθε αγορά που η σκιώδης εκπαίδευση ευδοκιμεί, οι συνθήκες που την ευνοούν είναι διαφορετικές. Όμως, η βασική στρατηγική των οικογενειών να παρέχουν στα παιδιά τους ένα διεγερτικό περιβάλλον με ερεθίσματα για γνώση, μάθηση και δραστηριότητες είναι το βασικό ερέθισμα για την ανάπτυξη του κλάδου(Bray,2010).

Στην Ελλάδα, η ιδιαιτερότητα που παρουσιάζεται αφορά στον τρόπο εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, η οποία όπως παρουσιάστηκε και παραπάνω, γίνεται μέσω της διαδικασίας των πανελλαδικών εξετάσεων με αυστηρά καθορισμένο αριθμό θέσεων εισακτέων για κάθε σχολή. Οι βάσεις εισαγωγής διαμορφώνονται ανάλογα με την ζήτηση των υποψηφίων και τις επιδόσεις τους στις εξετάσεις έτσι, ώστε να καλύψουν τις θέσεις της κάθε σχολής, με βάση την βαθμολογία των εξεταζόμενων.

Ο ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων, δημιουργεί αντίστοιχα τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου, προωθώντας η κάθε επιχείρηση πακέτο προϊόντων, που θα επιτύχει για τον μαθητή καλύτερες επιδόσεις στις πανελλαδικές εξετάσεις. Η κυρίαρχη ανταγωνιστική στρατηγική είναι αυτή της διαφοροποίησης, με το διαφοροποιημένο προϊόν να είναι η επιτυχία στις πανελλαδικές εξετάσεις.

Η στρατηγική ηγεσίας κόστους στον κλάδο δεν είναι ιδιαίτερα εφαρμοσμένη, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την αποφυγή όλων των

επιχειρήσεων του κλάδου να αναφερθούν στις τιμές των προϊόντων τους σε όλες τους τις προωθητικές ενέργειες.

Η ικανότητα καινοτομίας εναρμονίζεται πλήρως με τις επιδόσεις της απόδοσης σε μια στρατηγική εστίασης, κατά την διάρκεια της ανάκαμψης από μια οικονομική κρίση, ενώ η πτώση των επιδόσεων μετριάζεται κατά την περίοδο της ύφεσης. Σε αντίθεση με άλλες στρατηγικές ανταγωνισμού, που κατά την περίοδο της ανάκαμψης πετυχαίνουν εξίσου καλά αποτελέσματα, αλλά κατά την περίοδο της ύφεσης αυξάνουν την πίεση από τον ανταγωνισμό.(Huhtala, Sihvonon, Frosen, Tikkanen, 2013)

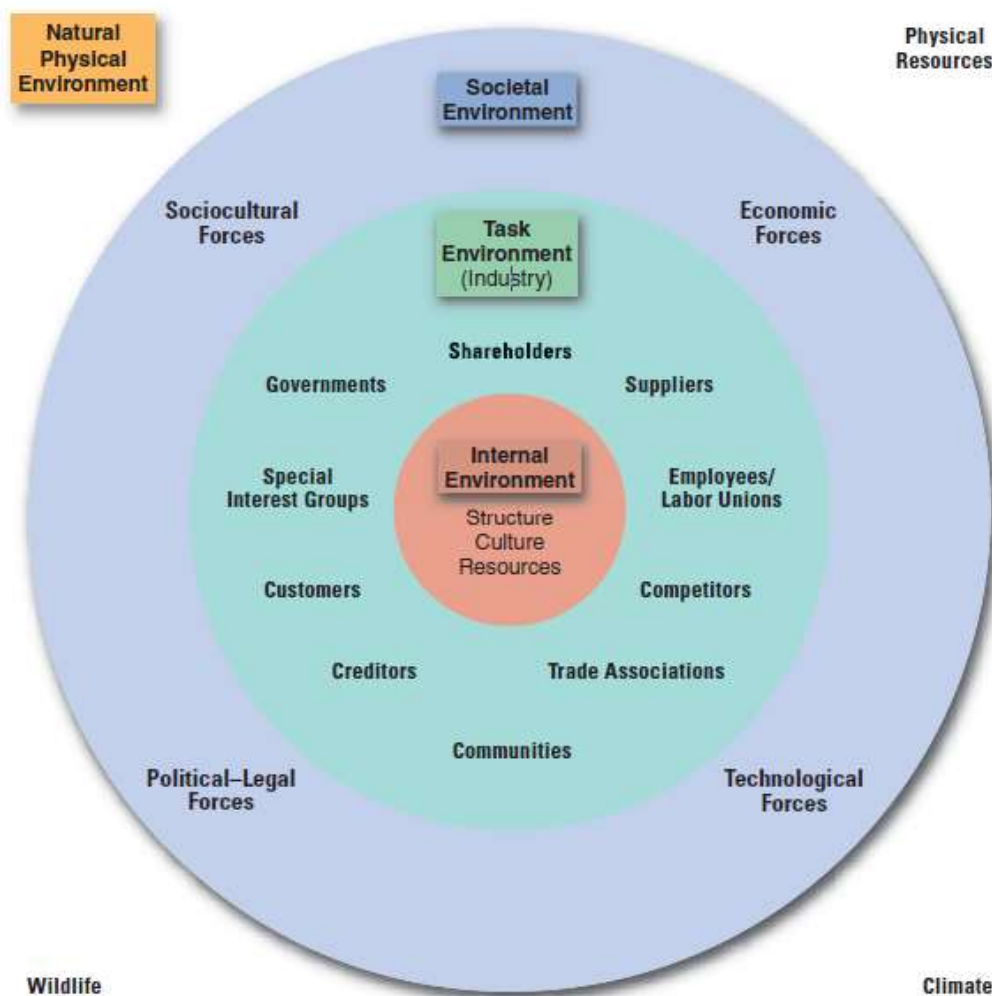
Στην περίοδο της κρίσης, με δεδομένη την ανάγκη για προετοιμασία των μαθητών για τις πανελλαδικές εξετάσεις, έχει εδραιωθεί ο θεσμός των κοινωνικών φροντιστηρίων. Τα φροντιστήρια αυτά είναι εκπαιδευτικές δομές, στις οποίες οι καθηγητές που διδάσκουν είναι εθελοντές και προσπαθούν να καλύψουν την ανάγκη για συμπληρωματική εκπαίδευση στις αδύναμες οικονομικά ομάδες.(Ζαμπέτα, 2014).

Ο θεσμός των κοινωνικών φροντιστηρίων, δεν είναι άμεσα ανταγωνιστικός προς τον κλάδο, καθώς οι μαθητές που παρακολουθούν αυτά τα φροντιστήρια, συνήθως δεν θα μπορούσαν οικονομικά να ανταπεξέλθουν στα δίδακτρα ενός φροντιστηρίου. Αναδεικνύει όμως, πόσο σημαντική θα μπορούσε να εξελιχθεί η εταιρική ευθύνη σε περιόδους κρίσης. Υπάρχουν διάφορα πλεονεκτήματα που απορρέουν από αυτή την εταιρική συμπεριφορά, όπως αυξημένη ικανοποίηση των εργαζομένων, οικονομικές επιδόσεις και μια ευκαιρία να επαναπροσδιορίσουμε την εμπιστοσύνη μεταξύ εταιρειών και κοινωνίας. Επιπλέον, η χρηματοοικονομική κρίση παρέχει στις εταιρίες που εφαρμόζουν την εταιρική κοινωνική ευθηνή, τη δυνατότητα να μετατρέψουν την κρίση από απειλή σε ευκαιρία, εκμεταλλευόμενοι την διαφοροποίηση της εταιρείας από τους άλλους.(Χαριτούδη, Γιανναράκης, Λαζαρίδης, 2011).

Οι επιχειρήσεις που μεταβάλουν τις στρατηγικές τους κατάλληλα, μπορούν να διατηρήσουν ή να βελτιώσουν τις επιδόσεις τους σε περίοδο κρίσης.(Koksal, Ozgul, 2005)

3. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της έρευνας. Η Μεθοδολογία που ακολουθείται βασίζεται στην ανάλυση της αγοράς, μέσω της ανάλυσης του περιβάλλοντος και της ανάλυσης του κλάδου των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης..

Εικόνα 1. Οι μεταβλητές του περιβάλλοντος από το βιβλίο "Strategic management and Business Policy" (Wheelen, Hunger)

Πέρα από την διαφοροποίηση στις παραγόμενες υπηρεσίες, λόγω της ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών, αλλά και στις αλλαγές που προέκυψαν από τις συνεχόμενες αναδιαρθρώσεις του εκπαιδευτικού συστήματος, η έρευνα θα

εστιάσει στην διαφοροποίηση των οικονομικών δεδομένων των νοικοκυριών – πελατών του κλάδου.

Ως βασικό αντικείμενο της έρευνας ορίζεται η διερεύνηση του νέου πελατολογίου, που δημιουργήθηκε από την αρχή της οικονομικής κρίσης και η χάραξη ανταγωνιστικής στρατηγικής μέσα σε αυτό.

Εφόσον η αίσθηση του κλάδου είναι ότι το μερίδιο αγοράς συρρικνώθηκε, και πολλές επιχειρήσεις με πολυετή εμπειρία στον χώρο οδηγήθηκαν σε κλείσιμο, η απόφαση για την στρατηγική λειτουργίας των επιχειρήσεων του κλάδου οφείλει να παρθεί κατόπιν έρευνας των νέων δεδομένων.

Η έρευνα που επιλέγεται να διενεργηθεί είναι διερευνητική, και βασίζεται σε δευτερογενή δεδομένα που συλλέγονται από φορείς όπως η Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, το Κέντρο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικής Πολιτικής της ΓΣΕΕ. Οι παραπάνω φορείς θεωρούνται αξιόπιστοι, καθώς οι εκθέσεις τους παρουσιάζονται σε διεθνές επίπεδο και τα στοιχεία τους χαράζουν στρατηγική για τις ελληνικές κυβερνήσεις.

3.1. Ανάλυση περιβάλλοντος

Η ανάλυση περιβάλλοντος (PEST ANALYSIS) είναι ένα εργαλείο λήψης στρατηγικών αποφάσεων που χρησιμοποιείται από τους οργανισμούς για να αξιολογήσουν , να οργανώσουν και να εντοπίσουν όλους τους μακροοικονομικούς παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν τον οργανισμό.

Πριν να ξεκινήσει ένας οργανισμός τη διαμόρφωση στρατηγικής, οφείλει να σαρώσει το εξωτερικό περιβάλλον για να εντοπίσει πιθανές ευκαιρίες και απειλές, καθώς και το εσωτερικό του περιβάλλον για να εντοπίσει τις δυνάμεις του και τις αδυναμίες του

Η Ανάλυση περιβάλλοντος είναι η παρακολούθηση, η αξιολόγηση και η διάδοση πληροφοριών από το εξωτερικό και εσωτερικό περιβάλλον σε βασικούς ανθρώπους εντός της εταιρείας. Μια εταιρεία χρησιμοποιεί αυτό το

εργαλείο για να αποφύγει τη στρατηγική έκπληξη και να εξασφαλίσει τη μακροπρόθεσμη υγεία της. (Weelen,Hunger 2004)

Το πλαίσιο στο οποίο συνηθίζεται να εφαρμόζεται η ανάλυση περιβάλλοντος αφορά:

- Οικονομικό περιβάλλον
- Πολιτικό – Νομοθετικό περιβάλλον
- Κοινωνικό Περιβάλλον
- Τεχνολογικό περιβάλλον

Ανάλογα τον κλάδο δραστηριότητας του οργανισμού, η ανάλυση εστιάζει κάπου περισσότερο και κάπου λιγότερο. Οι βασικές παράμετροι που εξετάζονται και αξιολογούνται για τις έρευνες παρουσιάζονται παρακάτω.

Η ανάλυση του περιβάλλοντος, είναι μια διαδικασία επικοινωνίας του οργανισμού με τον κόσμο που τον περιβάλλει. Οι οργανισμοί που καταφέρνουν να μένουν απόλυτα ενήμεροι για τις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντος, καταφέρνουν να προσαρμόζονται και να παραμένουν λειτουργικοί.

Οικονομικό περιβάλλον

Η έρευνα αυτή διερευνά το οικονομικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται η επιχείρηση και ιδιαίτερα, όλα εκείνα τα μακροοικονομικά μεγέθη που επηρεάζουν είτε άμεσα είτε έμμεσα την λειτουργία της, τα οποία είναι:

- οι τάσεις του ΑΕΠ
- τα επιτόκια δανείων και καταθέσεων
- η δυνατότητα χρηματοδότησης
- οι δείκτες ανεργίας
- το κόστος εργασίας
- το κόστος ενέργειας και πρώτων υλών
- η φορολογία του κλάδου.

Αρχίζοντας την έρευνα από το οικονομικό περιβάλλον, έγινε μια προσπάθεια να εντοπιστούν όλοι οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν σε

κάποιο βαθμό την λειτουργία της επιχείρησης. Πιο συγκεκριμένα, από την ΕΛΣΤΑΤ συλλέχθηκε και επεξεργάστηκε το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, ως δείκτης μεταβολής του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού της χώρας, πριν και κατά την περίοδο της κρίσης. Συλλέγοντας και τα πληθυσμιακά δεδομένα, υπολογίστηκαν δείκτες, όπως το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές και η διαχρονική μεταβολή του. Οι δείκτες αποσκοπούν στην ανάδειξη της μεταβολής των οικονομικών μεγεθών της χώρας, που στην συνέχεια θα συνδυαστούν και με τις δαπάνες των νοικοκυριών.

Από την ΕΛΣΤΑΤ επίσης, συλλέχθηκαν δεδομένα για τις δαπάνες των νοικοκυριών και την διαχρονική τους εξέλιξη, καθώς και τα ποσοστά ανεργίας.

Επιπλέον αυτών, καταγράφηκε ύστερα από έρευνα, το φορολογικό πλαίσιο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο για όλες τις μορφές φυσικών ή νομικών προσώπων, οι θεσμοθετημένοι μισθοί στον κλάδο της εκπαίδευσης, καθώς και οι ασφαλιστικές εισφορές.

Ακόμα, στα πλαίσια της πληρέστερης διερεύνησης του οικονομικού περιβάλλοντος, συλλέχθηκαν στοιχεία για την διαθεσιμότητα των κεφαλαίων και των επιτοκίων δανεισμού και καταθέσεων, μέσω έρευνας στις μεγαλύτερες τράπεζες.

Πολιτικό – Νομικό περιβάλλον

Η διερεύνηση αφορά στις νομοθεσίες και στις πολιτικές που εφαρμόζονται στον εξεταζόμενο κλάδο του οργανισμού και είτε αφορούν στην έναρξη, είτε στην διαδικασία λειτουργίας του οργανισμού. Τα στοιχεία που ερευνήθηκαν αφορούν

- το νομικό πλαίσιο αδειοδότησης
- οι κανονισμοί λειτουργίας και παραγωγής
- οι εργασιακοί κανονισμοί

Επιπλέον, αναλύεται η ευαισθησία του κλάδου στις πολιτικές αποφάσεις για την αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος που συντελείται τακτικά.

Κοινωνικό περιβάλλον

Η διερεύνηση αφορά στα δημογραφικά και στα κοινωνικά χαρακτηριστικά που ισχύουν και αφορούν κυρίως στον κλάδο της οικονομίας που επιχειρεί ο οργανισμός. Τα στοιχεία αυτά, ανάλογα το είδος του οργανισμού, μπορεί να διαφοροποιηθούν κατά πολύ την στόχευση ανάπτυξης ή εισόδου σε έναν επιχειρηματικό τομέα. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- οι αλλαγές στον τρόπο ζωής
- οι προσδοκίες για καριέρα που υπάρχουν στο προσωπικό που θα εργαστεί για τον οργανισμό
- οι καταναλωτικές συνήθειες του κόσμου
- η αύξηση ή η μείωση του πληθυσμού
- η ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού
- το επίπεδο σπουδών
- οι κοινωνικές παροχές
- ο ρυθμός γεννήσεων και άλλες τέτοιες δημογραφικές παράμετροι.

Τεχνολογικό περιβάλλον

Η διερεύνησή αφορά στις επιπτώσεις και στις αλλαγές που ενδεχομένως να επιφέρει στον κλάδο η ανάπτυξη της τεχνολογίας και αφορά τόσο στην διαδικασία παραγωγής , αλλά και στην διαδικασία λειτουργίας ενός οργανισμού. Συγκεκριμένα, ερευνήθηκαν:

- η στόχευση στην τεχνολογική εξέλιξη
- τα νέα προϊόντα που εισάγονται στην αγορά και αφορούν είτε άμεσα είτε έμμεσα τον κλάδο
- η βελτίωση παραγωγής με σύγχρονες τεχνολογίες,
- η δυνατότητα χρήσης του διαδικτύου για βελτίωση των παραγομένων υπηρεσιών και άλλες όμοιες παράμετροι.

Η διερεύνηση του τεχνολογικού περιβάλλοντος πραγματοποιήθηκε με έρευνα των προσφερόμενων νέων υπηρεσιών και προϊόντων στις επιχειρήσεις του κλάδου. Για την έρευνα αυτήν χρησιμοποιήθηκαν κυρίως οι ιστότοποι των

ηγετικών επιχειρήσεων του κλάδου, οι οποίες επενδύουν στην έρευνα και στην τεχνολογία και προσφέρουν συνεχώς ό,τι πληρέστερο υπάρχει στον κλάδο των φροντιστηρίων. Ακόμα, χρησιμοποιήθηκαν έρευνες για την χρήση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, όπως η εργασία των Παρασκευής Σχορετσανίτου και Ιωάννας Βεκύρη με τίτλο «Ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση: παράγοντες πρόβλεψης της εκπαιδευτικής χρήσης»

3.2. Ανάλυση Κλάδου

Η ανάλυση της αγοράς πρόκειται να χρησιμοποιήσει πηγές από φορείς των οποίων οι εκθέσεις λαμβάνουν αποδοχής σε διεθνές επίπεδο. Στόχος της ανάλυσης αγοράς είναι να αναλύσει το μερίδιο αγοράς του κλάδου και να αναδείξει αν υπάρχουν διαφορές στα χρόνια της κρίσης.

Ενώ σε γενικότερο επίπεδο, η ανάλυση της αγοράς περιλαμβάνει την ανάλυση και διερεύνηση του προϊόντος, της τιμής, του δικτύου διανομής, και της προώθησης, στις επιχειρήσεις του κλάδου που ουσιαστικά δεν υπάρχει κανάλι διανομής. Ο ανταγωνισμός συγκεντρώνεται κυρίως στην τιμή, στο προϊόν και στην διαφήμιση, που είναι και τα στοιχεία που θα παρουσιαστούν στην ερευνά.

Η ερευνά βασίστηκε πέραν από τα δευτερογενή δεδομένα και σε δεδομένα που συλλέχθηκαν από το διαδίκτυο και κυρίως, από τις ιστοσελίδες των επιχειρήσεων του κλάδου.

4. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4.1. Ανάλυση περιβάλλοντος

Οικονομικό Περιβάλλον

Η διερεύνηση του οικονομικού περιβάλλοντος του κλάδου, περιέλαβε όλα τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία και αφορούν στην εξέλιξη της οικονομίας την τελευταία δεκαετία.

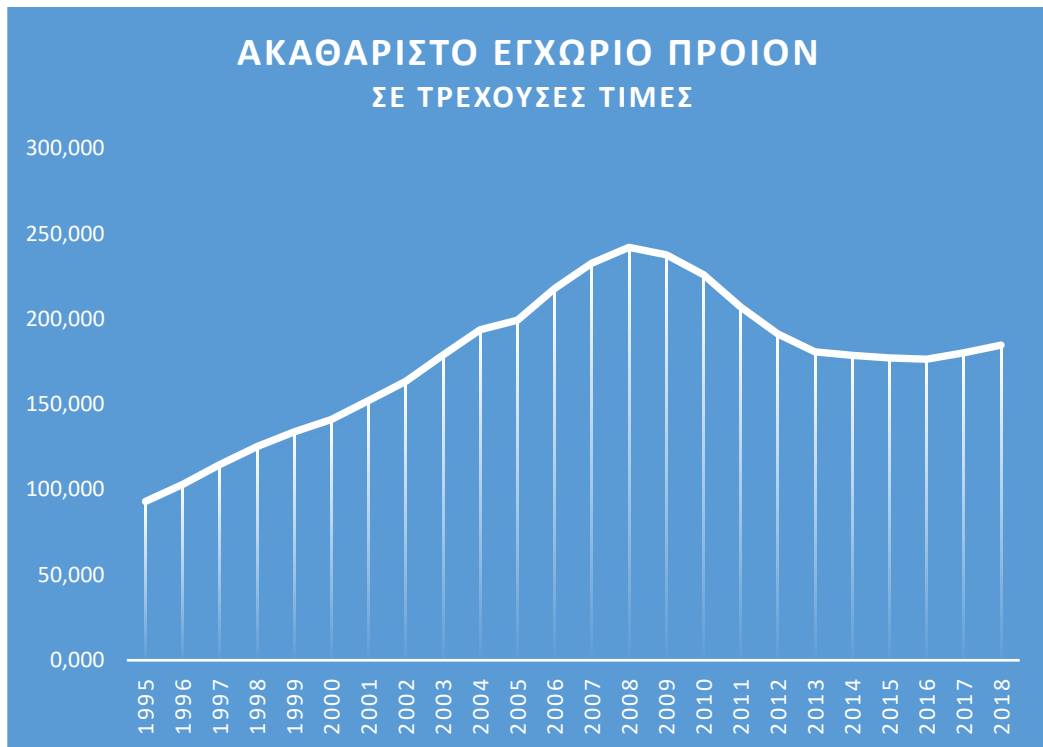
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Ένα από τα στοιχεία της οικονομίας που συμβάλλει στην διερεύνηση του οικονομικού περιβάλλοντος είναι το ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν), το οποίο και προσδιορίζει προσεγγιστικά την γενική ανάπτυξη της οικονομίας.

Στην Ελλάδα διαχρονικά παρατηρείται αύξηση του ΑΕΠ με κάποιες διακυμάνσεις, πλην όμως τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα από το 2008 και μετά, που επήλθε η οικονομική κρίση στην χώρα, το εγχώριο εισόδημα συνεχώς συρρικνώνεται. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται σε εκατομμύρια ευρώ το ΑΕΠ της χώρας σε τρέχουσες τιμές από τα έτη 1995 έως και 2018.

ΕΤΟΣ	ΑΕΠ	ΕΤΟΣ	ΑΕΠ	ΕΤΟΣ	ΑΕΠ
1995	93.064	2003	178.905	2011	207.029
1996	103.037	2004	193.716	2012	191.204
1997	114.712	2005	199.242	2013	180.654
1998	125.263	2006	217.862	2014	178.656
1999	133.789	2007	232.698	2015	177.258
2000	141.247	2008	241.990	2016	176.488
2001	152.194	2009	237.534	2017	180.218
2002	163.461	2010	226.031	2018	184.714

Πίνακας 1: ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, πηγή δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ

Γράφημα 5 Γραφική απεικόνιση ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, πηγή δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ

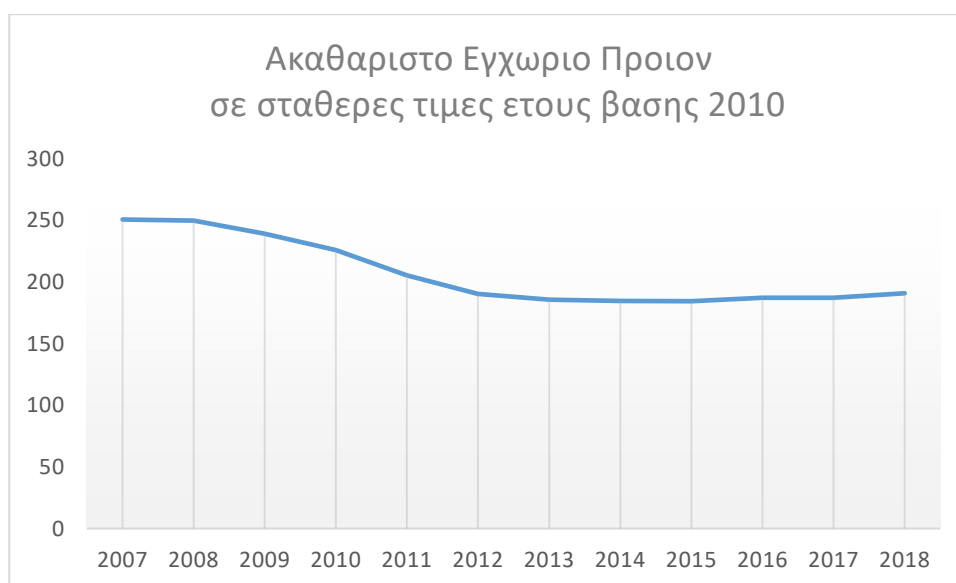
Όπως εντοπίζεται στο παραπάνω γράφημα, η μέγιστη τιμή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος εντοπίζεται το έτος 2008 που έχει σχεδόν διπλασιαστεί από το 1998. Έκτοτε, η συρρίκνωση της οικονομίας συνεχίζεται μέχρι και το 2016, όπου και ξεκινάει ξανά η αύξηση του εγχώριου προϊόντος. Είναι εμφανής η επίπτωση της οικονομικής κρίσης στο ΑΕΠ της χώρας, που μεταφράζεται σε συνολικά μειωμένη παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. Κάποιο κλάδοι της οικονομίας επλήγησαν περισσότερο από κάποιους άλλους. Η αντιπαραβολή με την μεταβολή του κλάδου των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης θα προβάλλει την ευαισθησία του κλάδου στην μεταβολή του ΑΕΠ, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές

Το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές συμπεριλαμβάνει και την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος, λόγω της αύξησης του πληθωρισμού. Μια καλύτερη εικόνα για την πραγματική μεταβολή της διακύμανσης του παραγόμενου προϊόντος δίνεται από το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε σταθερές τιμές που παρουσιάζεται παρακάτω για τα έτη 2007 έως και 2018, που είναι και τα έτη που ξεκίνησε η συρρίκνωση της ελληνικής οικονομίας.

Έτος	ΑΕΠ σε σταθερές τιμές με έτος βάσης 2010	Ποσοστιαία μεταβολή ΑΕΠ
2007	250.720	
2008	249.879	-0.34%
2009	239.133	-4.30%
2010	226.031	-5.48%
2011	205.389	-9.13%
2012	190.395	-7.30%
2013	185.586	-2.53%
2014	184.773	-0.44%
2015	184.421	-0.19%
2016	187.196	1.50%
2017	187.196	0.00%
2018	190.817	1.93%

Πίνακας 2 ΑΕΠ σε σταθερές τιμές 2010, πηγή δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ

Γράφημα 6 Γραφική απεικόνιση ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, πηγή δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ

Όπως παρουσιάζεται και στον παραπάνω πίνακα, η συρρίκνωση του ακαθάριστου προϊόντος σταμάτησε το έτος 2016. Σε σχέση με το τρέχον ΑΕΠ, οι διαφορές στον ρυθμό ανάπτυξης είναι μικρές, κάτι που σημαίνει ότι η διαφορές που εντοπίζονται σε αυτά τα χρόνια αφορούν την παραγωγή των προϊόντων και όχι τις αυξομειώσεις των τιμών, λόγω πληθωρισμού.

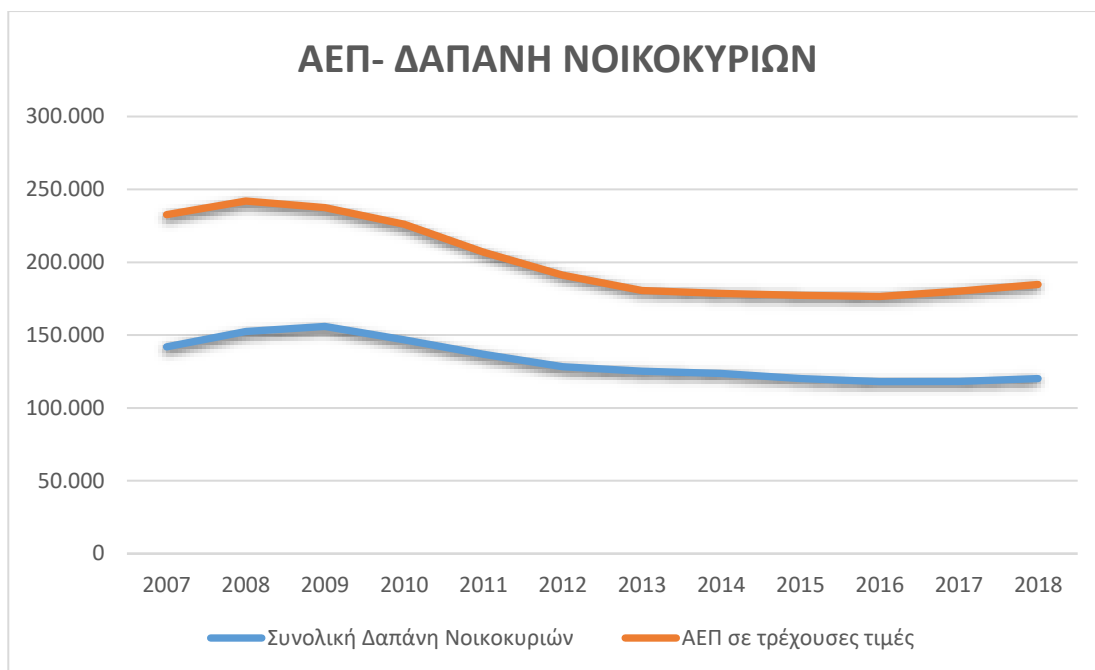
Δαπάνες νοικοκυριών

Οι συνολικές δαπάνες των νοικοκυριών για κατανάλωση είναι μία ένδειξη της πορείας της οικονομίας, γιατί πρακτικά καταδεικνύουν το ποσό που καταναλώνουν τα νοικοκυριά στην πραγματική οικονομία. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η συνολική δαπάνη των νοικοκυριών σε εκατομμύρια ευρώ.

έτος	Συνολική Δαπάνη Νοικοκυριών	Ποσοστιαία μεταβολή	Ποσοστιαία μεταβολή από το έτος 2008
2007	141.880		
2008	152.494	7,48%	
2009	155.922	2,25%	2,25%
2010	146.735	-5,89%	-3,78%
2011	136.783	-6,78%	-10,30%
2012	128.239	-6,25%	-15,91%
2013	125.238	-2,34%	-17,87%
2014	123.631	-1,28%	-18,93%
2015	120.220	-2,76%	-21,16%
2016	118.063	-1,79%	-22,58%
2017	118.224	0,14%	-22,47%
2018	120.154	1,63%	-21,21%

Πίνακας 3 Συνολική δαπάνη νοικοκυριών σε εκατομμύρια ευρώ, πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Όπως είναι αναμενόμενο, οι δαπάνες των νοικοκυριών έχουν μειωθεί, ως αποτέλεσμα της συρρίκνωσης της οικονομίας. Το ποσοστό μείωσης των δαπανών των νοικοκυριών είναι αντίστοιχο με το ποσοστό μείωσης του ΑΕΠ. Στο παρακάτω γράφημα απεικονίζεται η μεταβολή του ΑΕΠ μαζί με την μεταβολή της δαπάνης των νοικοκυριών.

Γράφημα 7 Γραφική αναπαράσταση ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές - Δαπάνες νοικοκυριών ,
πηγή δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ

Για την οικονομία, το παραπάνω δείχνει ότι η μείωση των δημοσίων δαπανών και η αύξηση των φορολογικών εισφορών, έχουν ευθεία επίπτωση στην κατανάλωση η οποία έχει επίπτωση σε όλους τους κλάδους της οικονομίας. Πέραν του γεγονότος ότι η πραγματική οικονομία μοιάζει να είναι κρατικοδίαιτη, το τμήμα του ΑΕΠ που απολέθηκε στα χρόνια της κρίσης, είναι τμήμα μεριδίου αγοράς κλάδων της πραγματικής οικονομίας.

Νοικοκυριά ανά κατηγορία εισοδήματος

Κατά την διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης, υπάρχει συνήθως μεγάλη ανακατανομή των εισοδημάτων.

Η ανακατανομή των εισοδημάτων διαφοροποιεί το αγοραστικό κοινό για αρκετούς κλάδους της οικονομίας, όπως και για τον κλάδο των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης.

Η ελληνική στατιστική υπηρεσία έχει χωρίσει στις έρευνες της τα νοικοκυριά σε 8 εισοδηματικές κατηγορίες και βάσει αυτών, μελετά τις δαπάνες

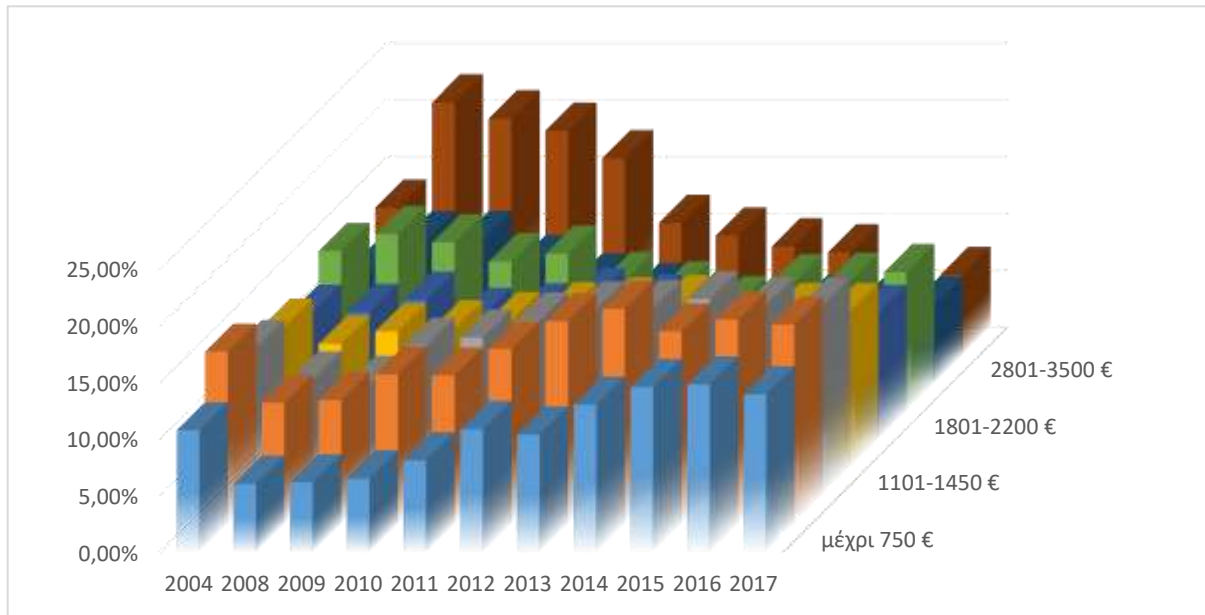
των νοικοκυριών. Παρακάτω, παρατίθεται ο πίνακας με το σύνολο των νοικοκυριών και το ποσοστό ανά εισοδηματική κατηγορία.

Έτος	μέχρι 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €
2004	10,80%	15,27%	13,10%	12,51%	11,22%	14,17%	9,93%	13,00%
2008	6,06%	10,75%	10,31%	10,97%	11,30%	15,66%	12,71%	22,24%
2009	6,19%	10,96%	9,91%	12,08%	12,38%	14,94%	12,72%	20,83%
2010	6,52%	13,25%	13,30%	12,35%	10,97%	13,26%	10,60%	19,75%
2011	8,14%	13,17%	14,02%	13,07%	11,36%	13,93%	8,97%	17,34%
2012	10,89%	15,51%	15,55%	13,96%	12,69%	11,61%	8,13%	11,65%
2013	10,42%	17,98%	16,52%	14,35%	12,17%	10,80%	7,22%	10,55%
2014	13,07%	19,07%	16,61%	14,56%	10,93%	9,50%	6,66%	9,59%
2015	14,63%	17,07%	17,41%	11,98%	11,30%	11,43%	7,12%	9,06%
2016	14,86%	18,10%	16,89%	13,86%	11,94%	11,54%	6,90%	5,92%
2017	14,00%	17,67%	16,89%	13,86%	11,21%	12,31%	6,99%	7,08%

Πίνακας 4 Ποσοστιαία κατανομή εισοδημάτων νοικοκυριών, πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Όπως προκύπτει από τον πίνακα 7, το ποσοστό των νοικοκυριών των μεσαίων εισοδημάτων, δηλαδή από 2201 € και άνω, παρουσιάζει μια διαρκή πτώση, σε αντιπαράθεση με το ποσοστό των χαμηλών εισοδημάτων που από το 2008 και μετά παρουσιάζει συστηματική άνοδο.

Το παρακάτω τρισδιάστατο γράφημα αποτυπώνει την παραπάνω εικόνα.

Γράφημα 8 Τρισδιάστατη απεικόνιση κατανομής εισοδήματος νοικοκυριών, πηγή δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ

Ουσιαστικά, υπάρχει μια μετακύλιση των εισοδημάτων προς τις χαμηλότερες εισοδηματικές κατηγορίες, που σε συνάρτηση με την έρευνα στον κλάδο των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης θα αναδείξει πόσο διαφοροποιεί το αγοραστικό κοινό.

Φορολογικό πλαίσιο - εισφορές

Η φορολογία είναι ένας σημαντικός παράγοντας για την διερεύνηση του οικονομικού περιβάλλοντος, καθώς και από αυτήν εξαρτάται η κερδοφορία μιας επιχείρησης.

Α) Φορολογία φυσικών και νομικών προσώπων

Μέσα στα χρόνια της κρίσης, η επικρατούσα τάση στην αναζήτηση εσόδων από το κράτος ήταν η αύξηση των φορολογικών συντελεστών, αλλά και των ασφαλιστικών εισφορών, τόσο των επιχειρήσεων όσο και των ελευθέρων επαγγελματιών.

Ενώ, πλέον αυτού του ποσού, επιβαρύνονται και με προκαταβολή φόρου του επόμενου έτους ποσοστού 100% , ο οποίος για το πρώτο έτος λειτουργίας

μιας ατομικής επιχείρησης ή για τα πρώτα τρία χρόνια μιας ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρίας διαμορφώνεται στο 50% .

Για τις επιχειρήσεις των υπολοίπων νομικών μορφών, ο φόρος είναι σταθερός στο 29% , ανεξαρτήτως ύψους κερδών με συντελεστή προκαταβολής φόρου 100%, ο οποίος διαμορφώνεται στο 50% για τα τρία πρώτα έτη λειτουργίας.

Ο συντελεστής φόρου μερισμάτων διαμορφώνεται στο 15% στα προ φόρων κέρδη.

Ανεξαρτήτως νομικής μορφής επιχείρησης, η φορολογία εκκινεί από το πρώτο ευρώ κέρδους, καθώς το αφορολόγητο έχει καταργηθεί.

B) Εισφορά Αλληλεγγύης

Επιπλέον της φορολογίας, οι επιχειρήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν και την εισφορά αλληλεγγύης από της οποίας τον υπολογισμό δεν αφαιρείται η δαπάνη για φορολογικές υποχρεώσεις. Υπάρχουν και εισοδηματικές κατηγορίες που εξαιρούνται της εισφοράς αλληλεγγύης, αλλά δεν αφορούν στις επιχειρήσεις.

Γ) Ασφαλιστικές εισφορές

Ένα επιπλέον αυξημένο κόστος που πλέον μοιάζει με φορολογία είναι οι ασφαλιστικές εισφορές των ατομικών επιχειρήσεων και των ελεύθερων επαγγελματιών. Μέχρι και το 2016, οι ασφαλιστικές εισφορές υπολογίζονταν βάσει των ετών απασχόλησης και την κατηγορία που επέλεγε ο ασφαλισμένος για την κύρια σύνταξη του.

Από 1/1/2017 οι ασφαλιστικές εισφορές των ελεύθερων επαγγελματιών και των διαχειριστών των εταιριών, που βάση νόμου υποχρεούνται σε ασφάλιση ως ελεύθεροι επαγγελματίες, οι εισφορές έχουν πάρει την μορφή φορολογίας με ποσοστό επί των κερδών της επιχείρησης.

Από 1/1/2019 η εισφορά για κύρια σύνταξη για τους ελεύθερους επαγγελματίες είναι 13,33% και επιπλέον αυτού, 6,9% για ιατροφαρμακευτική

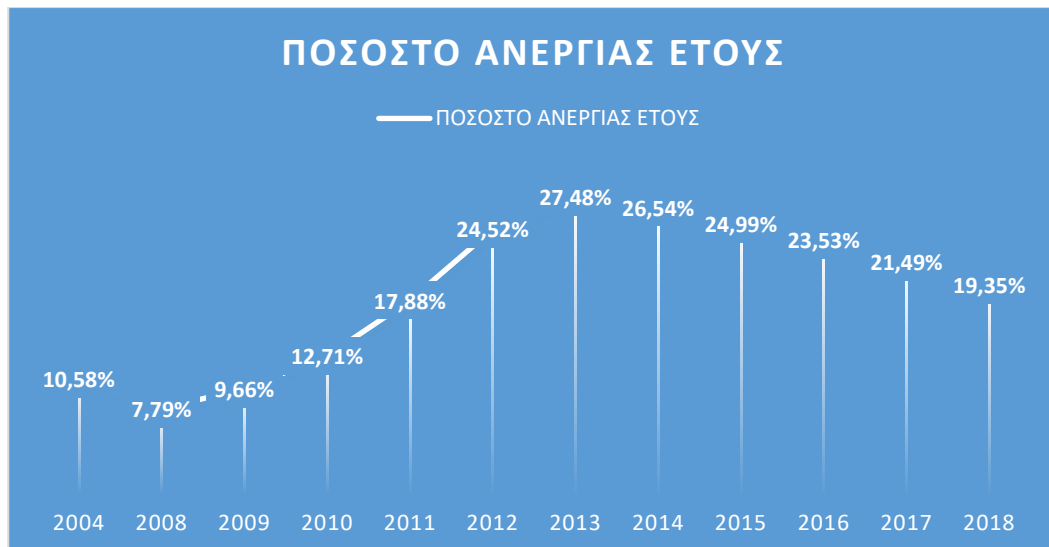
περίθαλψη, σύνολο εισφορών δηλαδή 20,23% που υπολογίζεται από το πρώτο ευρώ κερδών μη συμπεριλαμβανόμενων των φορολογικών υποχρεώσεων.

Διαθεσιμότητα κεφαλαίων

Η οικονομική κρίση πέραν από την αυξημένη φορολογική επιβάρυνση των επιχειρήσεων, έχει συντελέσει και στην δυσκολία εύρεσης κεφαλαίων για την χρηματοδότηση επιχειρήσεων. Μέχρι και το 2017 η δανειοδότηση επιχειρήσεων από τις ελληνικές τράπεζες ήταν απαγορευτική, κυρίως λόγω των εγγυήσεων που ζητούσαν και του προβλήματος ρευστότητας που αντιμετώπιζαν. Πλέον, η μερική άρση των ελέγχων κεφαλαίου και η μερική αποκατάσταση των διαθεσίμων των τραπεζών, καθιστά την δανειοδότηση μια δύσκολη, αλλά όχι απαγορευτική διαδικασία. Τα επιτόκια δανεισμού των επιχειρήσεων κυμαίνονται από 5% έως 8%, αλλά πάντα ισχύει η προϋπόθεση ότι τα κεφάλαια θα είναι εγγυημένα, είτε με περιουσιακά στοιχεία πολύ μεγαλύτερα της αξίας του δανείου ή με κεφάλαια προσημειωμένα.

Ποσοστό ανεργίας

Η ανεργία είναι ένα σημαντικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας. Μέχρι και το 2009, το ποσοστό ανεργίας στην χώρα κυμαίνονταν κάτω από 10%. Το έτος 2013 ως προϊόν της οικονομικής κρίσης, η ανεργία εκτινάχθηκε στο 27,48%, ποσοστό μεγαλύτερο ακόμα και από εποχή πολέμου. Έκτοτε, το ποσοστό της ανεργίας μειώνεται, αλλά κυρίως λόγω των ελαστικών σχέσεων εργασίας και της πτώσης του κατώτατου μισθού.

Γράφημα 9 Ποσοστό ανεργίας , Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Στον κλάδο των εκπαιδευτικών, παρότι δεν υπάρχουν συγκεκριμένα στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ για τις επιμέρους επαγγελματικές ομάδες, ο δείκτης ανεργίας εκτιμάται ότι είναι στα ίδια, αν όχι υψηλότερα επίπεδα από τον γενικό δείκτη, καθώς οι προσλήψεις του δημοσίου που είναι και ο κύριος εργοδότης του κλάδου έχουν μειωθεί δραματικά από το 2013 και έπειτα.

Μισθοί εκπαιδευτικών

Σύμφωνα με το Ν4415/2016 προβλέπεται το εβδομαδιαίο ωράριο των εκπαιδευτικών στα φροντιστήρια και τα κέντρα ξένων γλωσσών να αντιστοιχεί σε 21 διδακτικές ώρες την εβδομάδα για πλήρη ασφάλιση 25 ενσήμων τον μήνα, ανεξαρτήτως της κατανομής διδακτικών ωρών μέσα στην εβδομάδα.

Κατά συνέπεια, το μεικτό ωρομίσθιο του καθηγητή φροντιστηρίου μέσης εκπαίδευσης και ξένων γλωσσών χωρίς προϋπηρεσία, που αμείβεται με βάση το νόμιμο νομοθετημένο κατώτατο μισθό του Ν.4093/2012, με δεδομένο ότι το πλήρες εβδομαδιαίο ωράριο εργασίας του είναι από 6/9/2016 (ημερομηνία που τέθηκε σε ισχύ η ανωτέρω διάταξη) 21 ώρες, διαμορφώνεται σε $586,08 \times (6/21) \times (1/25) = 6,70 \text{ €}$. Ανάλογη είναι και η διαμόρφωση του ωρομισθίου με εργασιακή εμπειρία.

Ουσιαστικά, η παραπάνω εργασιακή νομοθεσία, επηρεάζει την δαπάνη των επιχειρήσεων του κλάδου και ως προς το μισθολογικό, αλλά κυρίως ως προς τις πάγιες εισφορές στον τομέα κοινωνικής ασφάλισης, καθώς πλέον για 21 ώρες εργασίας η εισφορά αντιστοιχεί σε εισφορά πλήρους απασχόλησης για όλο τον μήνα ενώ στο παρελθόν αυτό γινόταν στις 40 ώρες εργασίας. Άρα, σχεδόν διπλάσιες εργοδοτικές εισφορές.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ερευνά του τεχνολογικού περιβάλλοντος αφορά στην εισροή της τεχνολογίας στον κλάδο της εκπαίδευσης, αλλά και στις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών γενικότερα, είτε ως μέσο αύξησης της παραγωγής, είτε ως προϋπόθεση για την ανταγωνιστική λειτουργία της επιχείρησης.

Στον τομέα της εκπαίδευσης, που ανήκει και ο κλάδος των φροντιστηρίων μέση εκπαίδευσης, οι τεχνολογικές αλλαγές έχουν επιφέρει μια διαφοροποίηση στον τρόπο παραγωγής του προϊόντος, που είναι η εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά και στην οργάνωση και λειτουργία όλων των επιχειρήσεων του κλάδου.

Κατά καιρούς έχουν εκπονηθεί αρκετές έρευνες, όσον αφορά στην ενσωμάτωση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας στην εκπαίδευση και τα αποτελέσματα ήταν πολύ ενθαρρυντικά. Η πλειοψηφία των καθηγητών χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες για την προετοιμασία του μαθήματος (περίπου 63%) και ένας πολύ σημαντικός αριθμός τους περίπου (43%) τις χρησιμοποιεί πλέον και στις αίθουσες διδασκαλίας. (Σχορετσανίτου, Βεκύρη, 2010)

Έκτοτε, ο αριθμός αυτός έχει αυξηθεί, ιδιαίτερα στον ιδιωτικό τομέα όπου και ο ανταγωνισμός για την βελτιστοποίηση της παραγόμενης υπηρεσίας έχει δημιουργήσει ένα πολύ ανταγωνιστικό τεχνολογικό περιβάλλον.

Το τεχνολογικό περιβάλλον περιέχει τις καινοτομίες που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις του κλάδου για να ανταγωνιστούν. Επειδή το βασικό προϊόν της εκπαίδευσης είναι κοινό για όλους, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που προσπαθούν να δημιουργήσουν οι επιχειρήσεις αντλείται από την πρόοδο της

τεχνολογίας και την εισαγωγή νέων συμπληρωματικών συστημάτων διδασκαλίας.

Η ανταγωνιστική στρατηγική που εφαρμόζεται στην πλειοψηφία των επιχειρήσεων είναι η **διαφοροποίηση**, και εφαρμόζεται με την προώθηση των τεχνολογικών καινοτομιών που περιγράφονται παρακάτω/

Διαδραστικές αίθουσες διδασκαλίας

Από τις αρχές του εικοστού αιώνα, καθώς η τεχνολογία εισήγαγε νέες τεχνολογίες ψηφιακής αναπαράστασης των δεδομένων, ξεκίνησε η προσπάθεια για να αντικατασταθούν σταδιακά οι πίνακες διδασκαλίας. Αρχικά, με φιλικότερες προς το περιβάλλον και την ρύπανση τεχνολογίες και αργότερα, με ηλεκτρονικούς πίνακες διδασκαλίας.

Ο εξοπλισμός που απαιτείται για να δημιουργηθεί ένας ηλεκτρονικός πίνακας είναι πλέον πολύ προσιτός οικονομικά και περιλαμβάνει έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή και μία οθόνη διαστάσεων πίνακα διδασκαλίας ή έναν προβολέα με κατάλληλο λογισμικό και παρελκόμενα.

Η ενσωμάτωση μιας τέτοιας τεχνολογίας μπορεί να συνδυαστεί και με επιπλέον παρελκόμενα, ώστε πέρα από την εξοικονόμηση αναλώσιμων, όπως μαρκαδόροι και κιμωλίες, να συνεισφέρει ουσιαστικά στην εξοικονόμηση χρόνου μέσα στο μάθημα.

Στις διαδραστικές αίθουσες διδασκαλίας, ο σκοπός είναι η τάξη να εξυπηρετεί άρτια την εκπαιδευτική διαδικασία και να συνδυάζει την μάθηση του μαθήματος με την εξοικείωση στην χρήση νέων τεχνολογιών από τους μαθητές.

Μια απλή λειτουργία της διαδραστικής αίθουσας είναι κατά την διάρκεια της παράδοσης του μαθήματος, οι ασκήσεις και τα παραδείγματα να είναι ήδη γραμμένα στην οθόνη της αίθουσας και οι μαθητές να μην χρειάζονται χρόνο για να αντιγράψουν αυτά που πρέπει από την οθόνη καθώς, είτε μπορούν να τα λάβουν ηλεκτρονικά από τον καθηγητή, είτε ακόμα να τα λάβουν εκτυπωμένα την ώρα του μαθήματος.

Καθώς η τεχνολογία προχωράει και οι τιμές των νέων τεχνολογιών γίνονται ακόμα πιο προσιτές, ενσωματώνονται στις αίθουσες και υπολογιστές

για τους μαθητές ή tablet τα οποία σε λίγα χρόνια αναμένεται να αντικαταστήσουν τα έντυπα βιβλία και τις σημειώσεις των μαθητών.

Το βασικό πλεονέκτημα που προσφέρουν οι διαδραστικές αίθουσες είναι η εκμετάλλευση της εξοικείωσης που έχουν αποκτήσει οι μαθητές από νεαρή ηλικία, η ευκολία στην χρήση επιπλέον οπτικοακουστικού υλικού κατά την διάρκεια του μαθήματος και η δυνατότητα χρήσης εξειδικευμένων εκπαιδευτικών λογισμικών που μπορούν να κάνουν την εκπαιδευτική διαδικασία πιο ευχάριστη.

Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που χρησιμοποιούν επιχειρήσεις του κλάδου αφορά στην ποιότητα της αίθουσας διδασκαλίας, ως αισθητικά αναβαθμισμένο περιβάλλον και στην βελτιστοποίηση του χρόνου διδασκαλίας μέσα στην αίθουσα.

Αντικατάσταση έντυπου υλικού

Στον κλάδο των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης ήδη εφαρμόζεται σε μεγάλο βαθμό η παροχή ηλεκτρονικών σημειώσεων, ασκήσεων και υλικού του μαθήματος, με σκοπό την άμεση και εύκολη χρήση του εκπαιδευτικού υλικού.

Το κέρδος από την εισαγωγή των ηλεκτρονικών σημειώσεων είναι τόσο περιβαλλοντικό, αφού αποφεύγονται οι άσκοπες εκτυπώσεις, που μετά το τέλος κάθε σχολικής χρονιάς καταλήγουν στην καλύτερη περίπτωση στην ανακύκλωση ,αλλά και από πλευράς κόστους, καθώς μέσα στα παγία έξοδα των επιχειρήσεων του κλάδου είναι η εκτύπωση πολύ μεγάλου αριθμού βοηθημάτων των μαθητών.

Οι ηλεκτρονικές σημειώσεις συνήθως, αποστέλλονται με email στους μαθητές, είτε τους δίνεται πρόσβαση σε ηλεκτρονικό ιστότοπο για να τις κατεβάσουν μονοί τους.

Η παραπάνω τεχνολογική πρόοδο δεν συνιστά ιδιαίτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων.

Εξ'αποστάσεως μάθηση

Μία τεχνολογία που υπήρχε αρκετά χρόνια, αλλά μόνο τα τελευταία εισήχθη στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι η εξ' αποστάσεως διδασκαλία.

Για την χρήση αυτής της τεχνολογίας δεν απαιτούνται ειδικά συστήματα, αφού όλοι οι υπολογιστές που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον σκοπό αυτό.

Η διαδικασία γίνεται, είτε μέσω εξειδικευμένης πλατφόρμας ηλεκτρονικής αίθουσας, που παρέχει όλες τις λειτουργίες που συναντώνται σε μία πραγματική αίθουσα, είτε μέσω δωρεάν λογισμικού τηλεδιάσκεψης.

Η χρήση της τεχνολογίας αυτής εξυπηρετεί κυρίως ομάδες πληθυσμού που βρίσκονται μακριά από φροντιστήρια και δεν έχουν είτε τον χρόνο είτε την δυνατότητα να μετακινηθούν και να συμμετέχουν με την φυσική τους παρουσία στην αίθουσα. Επιπλέον όφελος είναι το χαμηλό κόστος για την επιχείρηση, εφόσον η φυσική παρουσία επιπλέον μαθητών θα απαιτούσε επιπλέον αίθουσες και υποδομές.

Μεγάλο πλεονέκτημα αποκτούν οι επιχειρήσεις που λειτουργούν τμήματα εξ' αποστάσεως, καθώς στοχεύουν σε ένα αγοραστικό κοινό πολύ μεγαλύτερο από εκείνο που στόχευαν με την φυσική τους ύπαρξη.

Η νέα αυτή δυνατότητα της τεχνολογίας αναμένεται τα επόμενα χρόνια να γίνει αντικείμενο μεγάλου ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων του κλάδου, καθώς μόλις τα τελευταία χρόνια υιοθετήθηκε από ορισμένες επιχειρήσεις.

Πολιτικό – Νομοθετικό περιβάλλον

Η ανάλυση του πολιτικού και νομοθετικού περιβάλλοντος για τον κλάδο των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης θα αφορά το νομικό πλαίσιο που διέπει την λειτουργία των επιχειρήσεων του κλάδου, το καθεστώς αδειοδότησης αλλά και την ευαισθησία του κλάδου στις πολιτικές αλλαγές.

Νομοθετικό περιβάλλον – διαδικασία αδειοδότησης.

Τα φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης αδειοδοτούνται από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων & Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ) σύμφωνα με τον Ν.4093/2011, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν.411/2013. Οι προδιαγραφές αφορούν επαγγελματικά προσόντα και κτιριολογικές υποδομές, που δεν δημιουργούν καμία απολύτως δυσκολία στον

ανταγωνισμό. Οι μόνες αυστηρές προδιαγραφές αφορούν στις πολεοδομικές προϋποθέσεις.

Πολιτικό περιβάλλον – σύστημα εκπαίδευσης.

Στην παιδεία τα τελευταία είκοσι χρόνια έχουν εφαρμοστεί τέσσερις διαφορετικοί βασικοί τύποι Λυκείων με αλλαγές στην δομή, στα μαθήματα, και στις ώρες διδασκαλίας σχεδόν σε ετήσια βάση.

Λόγω της φύσης του κλάδου, που έρχεται για να συμπληρώσει ελλείψεις του εκπαιδευτικού συστήματος, ο κλάδος είναι εξαιρετικά ευαίσθητος σε οποιαδήποτε πολιτική μεταβολή και μεταβολή του εκπαιδευτικού συστήματος. Κάθε αλλαγή των μαθημάτων διδασκαλίας, του αριθμού των εξεταζόμενων πανελλαδικά μαθημάτων, των ωρών διδασκαλίας στα σχολεία, της ύλης των ενδοσχολικών και των πανελλαδικών εξετάσεων, επιφέρει αντίστοιχες αλλαγές στο προϊόν που εμπορεύονται τα φροντιστήρια, που με την σειρά του μεταβάλλει τις ώρες, τα μαθήματα και ασφαλώς, τα δίδακτρα.

Ένα επιπλέον στοιχείο που επιφέρει διακυμάνσεις στην ζήτηση του κλάδου, είναι ο αριθμός των εισακτέων και τον υποψηφίων για τις σχολές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συγκριτικός Πίνακας Εισακτέων για τα ακαδημαϊκά έτη 2008-2018					
Ακαδημαϊκό έτος	Συνολικός αριθμός υποψηφίων	Συνολικός αριθμός εισακτέων	Πανεπιστήμια	ΤΕΙ/ΑΣΠΑΙΤΕ/ΑΣΤ Ε	Ποσοστό εισακτέων επί των υποψηφίων
2008-2009	90508	83.640	40.180	43.460	92%
2009-2010	85354	84.230	40.770	43.460	99%
2010-2011	92882	84.690	40.750	43.940	91%
2011-2012	116542	74.440	41.920	32.520	64%
2012-2013	110581	76.094	44.381	31.713	69%
2013-2014	104988	69.288	46.494	22.794	66%
2014-2015	103463	70.305	46.735	23.570	68%
2015-2016	101508	68.345	44.200	24.145	67%
2016-2017	103366	70.726	43.758	26.968	68%
2017-2018	104965	74.692	51.296	23.396	71%

Πίνακας 5 Αριθμός εισακτέων και υποψηφίων ανά σχολικό έτος, πηγές υπουργείο παιδείας

Όσο μικραίνει ο αριθμός των εισακτέων, τόσο μεγαλώνει ο ανταγωνισμός για μία θέση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως φαίνεται και από το ποσοστό των εισακτέων.

Κοινωνικό Περιβάλλον

Παρά το γεγονός ότι ο κλάδος όπως αναφέρθηκε και στην βιβλιογραφική ανασκόπηση, στηρίζεται στις ελλείψεις του κρατικού εκπαιδευτικού συστήματος και στην δημιουργία ανταγωνισμού μεταξύ των υποψηφίων, λόγω του μεριδίου αγοράς που καταλαμβάνει, αλλά και του πολύ μεγάλου αριθμού των αδιόριστων εκπαιδευτικών, επιτελεί ένα πολύ μεγάλο κοινωνικό έργο, μέσω των θέσεων εργασίας που παρέχει.

Η ανεργία των πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΟΣΑ για το 2018 ανέρχεται σε 29% επί του συνολικού ποσοστού των πτυχιούχων, με το ποσοστό στην ηλικιακή ομάδα 24-34 να αγγίζει το 66%. Οι κρατικές δαπάνες για την εκπαίδευση έχουν μειωθεί κατά 36% την τελευταία δεκαετία, ενώ αντίστοιχο είναι και το ποσοστό μείωσης του αριθμού των εκπαιδευτικών στην δημόσια εκπαίδευση για την ίδια χρονική περίοδο.

Χωρίς να μπορεί να προσδιοριστεί ακριβής αριθμός για το σύνολο της χώρας, υπολογίζεται ότι απασχολούνται περίπου 25.000 εκπαιδευτικοί σε σύνολο 2500 φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης.

Οι μαθητές που παρακολουθούν φροντιστηριακά μαθήματα, υπολογίζονται στους 150.000 που στην πλειοψηφία τους φοιτούν στο Ενιαίο Λύκειο.

4.2. Ανάλυση Κλάδου

Η ανάλυση του κλάδου περιλαμβάνει τα στοιχεία που αφορούν στον κλάδο των φροντιστηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικότερα, στο μερίδιο αγοράς του κλάδου, στην κατηγοριοποίηση του αγοραστικού κοινού σε εισοδηματικές κατηγορίες, στην τιμολογιακή πολιτική των επιχειρήσεων, στην

προιοντική πολιτική των επιχειρήσεων και στην προωθητική πολιτική που επικρατεί στον κλάδο.

4.2.1. Μερίδιο αγοράς του κλάδου

Παρακάτω παρουσιάζεται το μέγεθος της αγοράς του κλάδου και η διακύμανση της κατανομής ανά εισοδηματική κατηγορία των νοικοκυριών.

Κύκλος εργασιών του κλάδου φροντιστηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Στα στοιχεία που καταγράφει η ελληνική στατιστική υπηρεσία, υπάρχει ειδική κατηγορία που εξετάζει την δαπάνη για τα φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης με κωδικό 1020003.

Από το άθροισμα των επιμέρους δαπανών ανά εισοδηματική κατηγορία, προκύπτει η συνολική δαπάνη όλων των νοικοκυριών για τον κλάδο, που στην ουσία είναι και ο κύκλος εργασιών σε εκατομμύρια ευρώ του συνολικού κλάδου.

Έτος	Κύκλος εργασιών	Ετήσια μεταβολή	Μεταβολή από το 2008	Μεταβολή από το 2013
2004	503,59			
2005	538,46	6,92%		
2006	573,34	6,48%		
2007	608,21	6,08%		
2008	643,08	5,73%	0,00%	
2009	620,08	-3,58%	-3,58%	
2010	533,43	-13,97%	-17,05%	
2011	566,57	6,21%	-11,90%	
2012	486,60	-14,11%	-24,33%	
2013	484,83	-0,36%	-24,61%	
2014	481,55	-0,68%	-25,12%	-0,68%
2015	478,28	-0,68%	-25,63%	-1,35%
2016	407,79	-14,74%	-36,59%	-15,89%
2017	401,43	-1,56%	-37,58%	-17,20%

Πίνακας 6 Κύκλος εργασιών Φροντιστηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Γράφημα 10 Κύκλος εργασιών φροντιστηρίων Δ.Ε

Όπως φαίνεται και στο παραπάνω γράφημα, ο κύκλος εργασιών του κλάδου συρρικνώνεται μέσα στα χρόνια της κρίσης, από το 2008 δηλαδή μέχρι και το 2017 κατά 37,58% ,αριθμός πολύ μεγαλύτερος από την μείωση της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών που αντιστοιχεί για την ίδια χρονική περίοδο σε 22,47%. Αυτό καταδεικνύει την ευαισθησία του κλάδου στην μεταβολή του εισοδήματος, όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα και γράφημα.

Έτος	Μεταβολή κύκλου εργασιών φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης	Μεταβολή δαπάνης νοικοκυριών
2008	0,00%	0,00%
2009	-3,58%	2,25%
2010	-17,05%	-3,78%
2011	-11,90%	-10,30%
2012	-24,33%	-15,91%
2013	-24,61%	-17,87%
2014	-25,12%	-18,93%
2015	-25,63%	-21,16%
2016	-36,59%	-22,58%
2017	-37,58%	-22,47%

Πίνακας 7 Μεταβολή κύκλου εργασιών - Δαπάνης νοικοκυριών από το 2008, πηγή δεδομένων :ΕΛΣΤΑΤ

Γράφημα 11 Μεταβολή κύκλου εργασιών - Δαπάνης νοικοκυριών από το 2008

Μια παρατήρηση που προκύπτει από την ανάγνωση του γραφήματος είναι ότι κατά το έτος 2011 η μεταβολή στην δαπάνη αγγίζει την μεταβολή του κύκλου εργασιών του κλάδου. Αυτό σημαίνει ότι για εκείνο το έτος το προϊόν παρουσιάζει τάση ανελαστικότητας, σε σχέση με τα υπόλοιπα έτη.

Λαμβάνοντας υπόψιν και τα δεδομένα του αριθμού υποψηφίων και εισακτέων (πίνακας 5), συμπεραίνεται ότι εκείνο το έτος το ποσοστό εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι το χαμηλότερο της δεκαετίας (64%), και μάλιστα σε σχέση με το προηγούμενο έτος (91%) είναι πιθανόν να δημιούργησε μεγάλη ανασφάλεια στους μαθητές που διαμόρφωσαν μια διαφορετική ζήτηση από το αναμενόμενο των προηγούμενων και επόμενων ετών.

Γενικότερη εικόνα του γραφήματος δίνει ξεκάθαρα την αίσθηση ότι ο ρυθμός μεταβολής του κύκλου εργασιών του κλάδου επηρεάζεται από τις αλλαγές του εκπαιδευτικού συστήματος, ακόμα κι αν αυτές είναι μικρές, όπως η μείωση του αριθμού των εξεταζόμενων μαθημάτων το 2010, η αλλαγή των ομάδων προσανατολισμού και εξεταζόμενων μαθημάτων το 2016.

Ανάλυση κύκλου εργασιών με εισοδηματικά κριτήρια νοικοκυριών

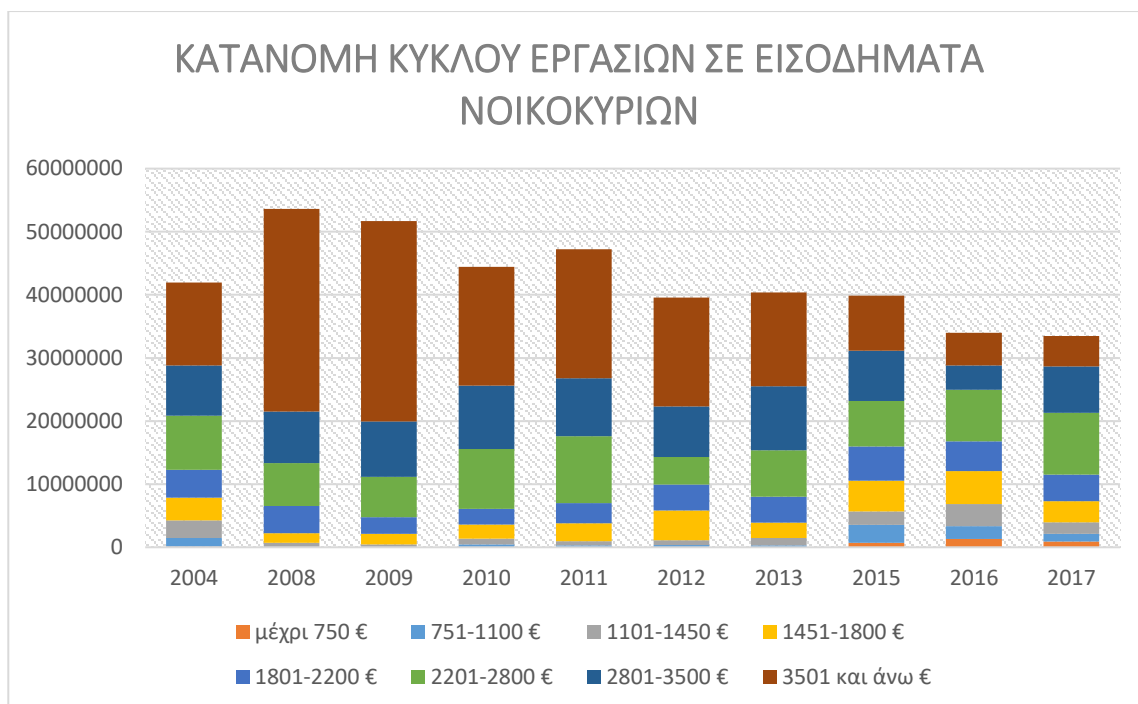
Από την ανάλυση της δαπάνης των νοικοκυριών βάσει των εισοδημάτων, εξάγεται ο παρακάτω πίνακας κατανομής του κύκλου εργασιών του κλάδου, ανά εισοδηματική κατηγορία των νοικοκυριών

Έτος	ΣΥΝΟΛΑ	μέχρι 750 €	751-1100 €	1101-1450 €	1451-1800 €	1801-2200 €	2201-2800 €	2801-3500 €	3501 και άνω €
2004	41966051	81950	1371726	2788938	3601626	4418512	8571249	7983798	13154318
2008	53589823	0	0	717976	1528186	4308014	6767366	8175647	32110307
2009	51673724	0	0	460636	1649552	2653171	6391403	8789340	31721863
2010	44452400	0	459915	901004	2249854	2496404	9449222	10047192	18838831
2011	47214026	0	300537	651511	2863508	3185927	10620056	9184493	20423283
2012	40549918	0	348757	757394	4747358	4069242	4398476	7979341	17258577
2013	40402381	0	315495	1145845	2452969	4087335	7347605	10165973	14878758
2015	39856396	701752	2865796	2095223	4867826	5471766	7157587	7968182	8736688
2016	33982668	1341696	1990715	3492760	5271701	4711167	8131901	3888915	5140737
2017	33452293	907820	1225493	1825604	3329405	4242166	9780073	7328381	4816730

Πίνακας 8 Δαπάνη νοικοκυριών στον κλάδο ανα εισοδηματική κατηγορία

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα, αλλά και από το γράφημα που ακολουθεί, από το 2008 και μετά, συρρικνώνεται το μερίδιο αγοράς που καταλαμβάνουν τα νοικοκυριά με υψηλά εισοδήματα στον κύκλο εργασιών του κλάδου, απόρροια της απώλειας εισοδήματος και της πτώσης του αριθμού των νοικοκυριών με υψηλά εισοδήματα.

Η συνολική συρρίκνωση του κλάδου, φαίνεται να εξαρτάται από την απώλεια των υψηλών εισοδημάτων και η νέα τάση που δημιουργείται μοιάζει να δημιουργεί ένα νέο πελατολόγιο με χαμηλότερα εισοδήματα.

Γράφημα 12 Κατανομή κύκλου εργασιών , πηγή δεδομένων ΕΛΣΤΑΤ

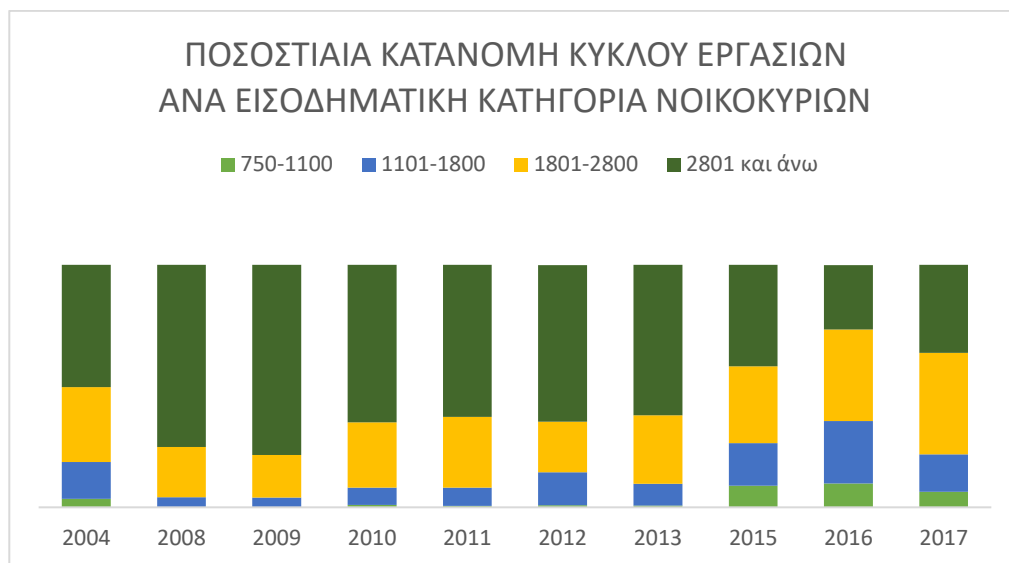
Παρακάτω παρουσιάζεται πίνακας με την κατανομή του μεριδίου αγοράς του κλάδου με ομαδοποιημένα εισοδηματικά κριτήρια για τα νοικοκυριά.

Έτος	750-1100	1101-1800	1801-2800	2801 και άνω
2004	3,46%	15,23%	30,95%	50,37%
2008	0,00%	4,19%	20,67%	75,17%
2009	0,00%	4,08%	17,50%	78,40%
2010	1,03%	7,09%	26,87%	64,98%
2011	0,64%	7,44%	29,24%	62,71%
2012	0,86%	13,58%	20,88%	64,60%
2013	0,78%	8,91%	28,30%	61,99%
2015	8,95%	17,47%	31,69%	41,91%
2016	9,81%	25,79%	37,79%	26,57%
2017	6,38%	15,41%	41,92%	36,31%

Πίνακας 9 Κατανομή μεριδίου αγοράς ανά εισοδηματική κατηγορία

Από το 2015 και μετά, μεγάλο μερίδιο στον κύκλο εργασιών του κλάδου, καταλαμβάνουν και τα εισοδήματα από 1800€ και κάτω, που μέχρι πρότινος παρουσίαζαν πολύ χαμηλά ποσοστά. Πλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό του μεριδίου αγοράς του κλάδου, καταλαμβάνεται από εισοδήματα 1800€ έως 2800€ , που διαχρονικά δείχνει να κρατάει σταθερά το ποσοστό στο μερίδιο

αγοράς. Το ποσοστό των υψηλών εισοδημάτων έχει μειωθεί δραματικά από το 2008 έως και το 2017 πάνω από 40%.

Γράφημα 8 Ποσοστιαία κατανομή κύκλου εργασιών ανα εισοδηματική κατηγορία, πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Εξετάζοντας μαζί με την κατανομή των εισοδημάτων του κύκλου εργασιών του κλάδου και την νέα σύσταση των εισοδημάτων των νοικοκυριών (γράφημα 8) προκύπτει το συμπέρασμα ότι, εφόσον έχει μειωθεί ο αριθμός των νοικοκυριών με υψηλά εισοδήματα, αναμενόμενα θα έχει αλλάξει και η σύσταση του αγοραστικού κοινού του κλάδου και θα περιλαμβάνονται χαμηλότερα εισοδήματα σε μεγαλύτερο ποσοστό. Επομένως, δεν έχει αλλάξει το αγοραστικό κοινό του κλάδου, αλλά έχει μειωθεί πολύ το εισόδημα του και επομένως και η αγοραστική του δύναμη.

4.2.2. Προϊοντική πολιτική

Μία πάγια αντίληψη που επικρατεί, είναι ότι το προϊόν εκπαίδευση δεν δημιουργεί μεγάλα περιθώρια διαφοροποίησης. Το Προϊόν είναι μία υπηρεσία εκπαίδευσης που η ανάγκη ανταγωνισμού, σε συνάρτηση με το ελλιπές εκπαιδευτικό σύστημα, την δημιουργήσει.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της προσφερόμενης υπηρεσίας είναι η διδαχθείσα ύλη και οι ώρες διδασκαλίας που στις περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου είναι κοινές.

Τα συμπληρωματικά όμως χαρακτηριστικά της προσφερόμενης υπηρεσίας είναι αυτά που διαφοροποιούν τις επιχειρήσεις στον ανταγωνισμό, και περιγράφονται παρακάτω.

Υλικοτεχνικές υποδομές

Οι επιχειρήσεις του κλάδου δίνουν μεγάλο βάρος στους χώρους που θα δημιουργήσουν τα διδακτήρια τους. Οι ηγέτες του κλάδου προσπαθούν να στεγαστούν σε ολόκληρα κτήρια, ώστε να τα παρομοιάζει η αίσθηση του μαθητή με ιδιωτικό σχολείο. Αλλά, ανεξαρτήτως αυτού, όλες οι επιχειρήσεις επιλέγουν χώρους με μεγάλη εμπορική προβολή. Οι δαπάνες για ενοίκιο και διαμόρφωση των αιθουσών διδασκαλίας είναι και οι κυρίαρχες δαπάνες για τις περισσότερες επιχειρήσεις του κλάδου. Η διαμόρφωση των αιθουσών διδασκαλίας τα τελευταία χρόνια έχει ενσωματώσει τις νέες τεχνολογίες με οθόνες και διαδραστικούς πίνακες.

Συμπληρωματικές υπηρεσίες

Μία από τις κυρίαρχες τάσεις των τελευταίων ετών που υιοθετείται ολοένα και από περισσότερα φροντιστήρια είναι οι συμπληρωματικές με την εκπαίδευση υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες αυτές στοχεύουν, είτε στην δημιουργία κινήτρων προς του μαθητές για να πετύχουν υψηλότερες επιδόσεις, είτε για να αποφορτίσουν τους μαθητές από άγχος που βιώνουν κατά την περίοδο των εξετάσεων. Οι υπηρεσίες αυτές αφορούν κυρίως σεμινάρια επαγγελματικού προσανατολισμού και υπηρεσίες συμβούλου μάθησης ή ψυχολόγου.

Εκπαιδευτικό υλικό

Μέχρι και πριν την οικονομική κρίση, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων ήταν η παραγωγή και η διάθεση επιπλέον εκπαιδευτικού υλικού. Πολλά φροντιστήρια μέχρι και το 2010, διατηρούσαν και εκδοτικούς οίκους, με σκοπό την έκδοση βοηθημάτων διδασκαλίας που χορηγούνταν στους μαθητές τους. Σήμερα, με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών δεν υπάρχει πλέον η ανάγκη για μαζική έκδοση βοηθημάτων, καθώς πάρα πολλά βοηθήματα παρέχονται δωρεάν στο διαδίκτυο.

Κατανομή τάξεων ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών

Τα φροντιστήρια που διατηρούν μεγάλο αριθμό μαθητών , έχουν το πλεονέκτημα του διαχωρισμού των τμημάτων ανάλογα με το επίπεδο και τους στόχους των μαθητών. Είναι μία πάγια τακτική όλων των επιχειρήσεων που έχουν την δυνατότητα να το κάνουν και δεν αποτελεί πλέον ιδιαίτερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

4.2.3. Τιμολογιακή πολιτική

Στα χρόνια της κρίσης, υπολογίζεται ότι ο μέσος όρος των τιμών έχει μειωθεί κατά 40% σύμφωνα με την Ομοσπονδία Εκπαιδευτικών Φροντιστών Ελλάδος (ΟΕΦΕ).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ελήφθησαν από το παρατηρητήριο διδασκτρων της Γενικής Γραμματείας εμπορίου για 10 φροντιστήρια από όλη την Ελλάδα, οι τιμές για τα έτη 2013 και 2018 διαμορφώθηκαν όπως παρακάτω.

ΦΡΟΝΤΗΣΤΗΡΙΑ	ΕΤΗ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	Α' Γυμνασίου	Β' Γυμνασίου	Γ' Γυμνασίου	Α' Λυκείου	Β' Λυκείου - θετικών σπουδών	Β' Λυκείου - ανθρωπιστικών σπουδών	Γ' Λυκείου - θετικών σπουδών	Γ' Λυκείου - ανθρωπιστικών σπουδών	Γ' Λυκείου - οικονομίας & πληροφορικής
ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΘΗΝΑ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	7	10	10	11	12	12	15	13	13
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.260 €	1.440 €	1.440 €	1.710 €	2.070 €	2.070 €	2.700 €	2.520 €	2.520 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	6	8	8	11	14	12	15	14	14
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.440 €	1.800 €	1.800 €	1.980 €	2.520 €	2.250 €	2.970 €	2.880 €	2.880 €
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΕ ΜΑΡΟΥΣΙ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ			4	6	9	7	12	11	11
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ			1.540 €	2.170 €	3.640 €	2.450 €	4.970 €	4.200 €	4.200 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ			4	8	11	8	13	13	13
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ			1.650 €	2.980 €	4.340 €	3.710 €	5.250 €	5.390 €	5.250 €
ΟΡΟΣΗΜΟ ΕΜΜΑΣΟΝΑ ΛΑΡΙΣΑ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	3	7	7	10	10	13	14	14	13
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	450 €	1.050 €	1.050 €	1.500 €	1.500 €	1.950 €	2.100 €	2.100 €	1.950 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	10	10	10	10	14	8	18	15	17
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ									

		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	2.240 €	2.240 €	2.240 €	2.240 €	3.540 €	2.020 €	4.540 €	3.780 €	4.280 €
ΘΕΜΕΛΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	4	4	4	8	9	9	14	14	14
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.080 €	1.080 €	1.080 €	1.980 €	2.160 €	2.160 €	3.015 €	3.015 €	3.015 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	4	4	4	8	9	9	14	14	14
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.485 €	1.485 €	1.485 €	2.430 €	2.610 €	2.610 €	3.330 €	3.330 €	3.330 €
ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΔΙΝΗ ΙΩΑΝΝΙΝΑ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	3	6	6	10	12	12	12	12	12
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	540 €	1.080 €	1.080 €	1.800 €	2.160 €	2.160 €	2.160 €	2.160 €	2.160 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	3	6	6	10	12	12	12	12	12
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	540 €	1.080 €	1.080 €	1.800 €	2.160 €	2.160 €	2.160 €	2.160 €	2.160 €
ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΡΙΠΟΛΗ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	5	9	9	10	12	10	13	12	11
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.054 €	1.827 €	1.827 €	2.250 €	2.850 €	2.375 €	3.250 €	3.000 €	2.750 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	5	9	9	10	12	10	15	13	14
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.170 €	2.000 €	2.000 €	2.620 €	3.340 €	2.800 €	4.650 €	3.650 €	4.350 €
ΚΥΡΙΑΝΝΑΚΗ ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΝΙΣΤΡΕΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	5	7	7	11	13	11	17	15	15
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	540 €	900 €	1.170 €	1.980 €	2.880 €	2.610 €	3.600 €	3.150 €	3.150 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	5	7	7	11	13	11	17	10	15
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	540 €	900 €	1.170 €	1.980 €	2.880 €	2.610 €	3.600 €	2.700 €	3.150 €
ΚΑΤΕΥΘΗΝΣΗ ΘΕΡΜΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	6	8	9	16	18	14	18	17	14
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.080 €	1.350 €	1.440 €	2.000 €	2.550 €	2.300 €	3.000 €	2.800 €	2.400 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	6	8	9	16	18	14	20	17	19
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	1.080 €	1.350 €	1.440 €	2.000 €	2.550 €	2.300 €	3.400 €	3.000 €	3.400 €
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	6	6	6	12	10	10	16	12	11
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	600 €	600 €	600 €	1.300 €	1.700 €	1.700 €	2.800 €	2.500 €	2.300 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	4	4	7	13	13	9	17	15	16

		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	700 €	700 €	1.000 €	1.200 €	1.800 €	1.600 €	2.900 €	2.700 €	2.800 €
ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΕΡΠΕΣ	2018	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	6	8	8	13	13	10	12	12	12
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	630 €	720 €	720 €	1.080 €	1.260 €	1.200 €	1.800 €	1.800 €	1.800 €
	2013	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ/ΕΒ ΔΟΜΑΔΑ	6	8	8	13	10	8	16	15	15
		ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΔΑΚΤΡΑ	900 €	1.080 €	1.080 €	1.650 €	1.850 €	1.650 €	3.100 €	3.000 €	3.000 €

Πίνακας 10 Ετήσια Διδάκτρα και ώρες διδασκαλίας ανά εβδομάδα φροντιστηρίων για τα έτη 2013 και 2018 , πηγή Γενική Γραμματεία Εμπορίου

Παρατηρείται μία συστηματική μείωση των διδάκτρων σε όλα σχεδόν τα φροντιστήρια που δεν συνοδεύεται αντίστοιχα από μείωση των διδακτικών ωρών. Παρακάτω παρατίθεται ο πίνακας με τους μέσους όρους των τιμών και την ποσοστιαία μείωση των διδάκτρων ανά τάξη.

ΠΡΟΙΟΝ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΤΙΜΩΝ ΕΤΟΥΣ 2018	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΤΙΜΩΝ ΕΤΟΥΣ 2013	ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΔΙΔΑΚΤΩΝ
A' Γυμνασίου	804	1122	28%
B' Γυμνασίου	1116	1404	20%
Γ' Γυμνασίου	1195	1495	20%
A' Λυκείου	1777	2088	15%
B' Λυκείου - θετικών σπουδών	2277	2759	17%
B' Λυκείου - ανθρωπιστικών σπουδών	2098	2371	12%
Γ' Λυκείου - θετικών σπουδών	2940	3590	18%
Γ' Λυκείου - ανθρωπιστικών σπουδών	2725	3259	16%
Γ' Λυκείου - οικονομίας & πληροφορικής	2625	3460	24%

Πίνακας 11 Μέσος όρος τιμών 2018 και 2013 και ποσοστιαία μείωση διδάκτρων, πηγή Γενική Γραμματεία Εμπορίου – Παρατηρητήριο διδάκτρων

Σύμφωνα και με τον παραπάνω πίνακα, παρατηρείται συστηματική μείωση που κυμαίνεται κοντά στο 20% για την Γ' λυκείου, που είναι και η πλειοψηφία των μαθητών των φροντιστηρίων. Χαμηλότερα είναι τα ποσοστά

μείωσης των διδάκτρων στην Α' και Β' Λυκείου , γεγονός που ερμηνεύεται από το μικρό περιθώριο κέρδους που εφαρμόζουν παραδοσιακά τα φροντιστήρια σε αυτές τις τάξεις, προκειμένου να προσελκύσουν τους μαθητές σε όσο το δυνατόν μικρότερες τάξεις, για να έχουν πλεονέκτημα στην μάχη του ανταγωνισμού της Γ' Λυκείου.

4.2.4. Προωθητική πολιτική

Η πολιτική προώθησης και διαφήμισης των φροντιστηρίων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από τον μικρό χρόνο εφαρμογής των προωθητικών ενεργειών. Ενώ το προϊόν καταναλώνεται καθ' όλη την διάρκεια του σχολικού έτους , οι εγγραφές που συνήθως ξεκινούν τον Ιούνιο και τελειώνουν στις αρχές Σεπτεμβρίου, δημιουργούν ένα πολύ συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα μέσα στον οποίον κορυφώνονται όλες οι καμπάνιες προώθησης και διαφήμισης των επιχειρήσεων.

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου στοχεύει να δημιουργήσει μία σχέση δέσμευσης με τους μαθητές από την πρώτη επαφή που θα αποκτήσουν αυτοί με τα φροντιστηριακά μαθήματα. Γι' αυτό και οι προωθητικές ενέργειες στοχεύουν κυρίως, στους μαθητές της Α και της Β Λυκείου.

Προωθητικές ενέργειες

Ο μεγαλύτερος στόχος των φροντιστηρίων είναι να δημιουργήσουν καλό όνομα στην αγορά, μέσω των επιτυχιών των μαθητών τους. Σε αυτόν τον τομέα, χτίζουν όλο το πλάνο προωθητικών ενεργειών και διαφήμισης για να προσελκύσουν νέους μαθητές. Οι βασικοί στόχοι σε αυτό το πλάνο είναι πρώτον, να προσελκύσουν τους καλούς και τους άριστους μαθητές, ώστε να είναι δεδομένη η επιτυχία τους στις πανελλαδικές εξετάσεις και δεύτερον, να προσελκύσουν μαθητές από τις πρώτες τάξεις του Λυκείου.

Το επικρατέστερο μείγμα προωθητικών ενεργειών είναι η παροχή υποτροφιών σε αριστούχους μαθητές Α' και Β' Λυκείου και η αντίστοιχη μείωση των διδάκτρων για τους πολύ καλούς και καλούς μαθητές. Έτσι , αν οι μαθητές που έχουν υποτροφία αριστεύσουν και την χρονιά που φοιτούν στο φροντιστήριο, είναι πολύ δύσκολο να επιλέξουν να ρισκάρουν πηγαίνοντας για

την τελευταία τάξη σε άλλο φροντιστήριο. Επομένως, η επιτυχία του μαθητή είναι πολύ πιθανή και εξαργυρώνεται με διαφήμιση του φροντιστηρίου.

Διαφήμιση

Είναι πολύ σύνηθες το φαινόμενο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες τα παρμπρίζ των αυτοκινήτων να κατακλύζονται από διαφημιστικά φυλλάδια φροντιστηρίων. Στα φυλλάδια συνήθως περιγράφονται τα βασικά χαρακτηριστικά της προωθητικής ενέργειας που εφαρμόζεται, οι ώρες διδασκαλίας και οι συμπληρωματικές υπηρεσίες που προσφέρονται. Είναι αδιευκρίνιστο αν αυτό το είδος διαφήμισης επιφέρει ουσιαστικά αποτελέσματα, είναι όμως κάτι που εφαρμόζεται διαχρονικά από την πλειοψηφία των επιχειρήσεων.

Τα τελευταία χρόνια με την άνοδο της χρήσης του διαδικτύου, ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις επιλέγουν να διαφημιστούν ηλεκτρονικά. Οι επιλογές πολλές και η επιτυχία σε αρκετές περιπτώσεις εγγυημένη, καθώς μπορούν να στοχεύσουν αγοραστικό κοινό και να βελτιστοποιήσουν την οικονομική απόδοση της προώθησης. Η ηλεκτρονική διαφήμιση ξεκίνησε τα προηγούμενα χρόνια, κυρίως με την προώθηση της ιστοσελίδας των επιχειρήσεων μέσω των μηχανών αναζήτησης και λοιπών ιστοσελίδων με μεγάλη επισκεψιμότητα, αλλά μεταλλάχθηκε με την παροχή δυνατοτήτων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για προώθηση των επιχειρήσεων και πλέον, οι επιλογές της διαδικτυακής διαφήμισης είναι πολλές.

5. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ο κλάδος της φροντιστηριακής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχει κρίση, παρόμοια με την κρίση της ελληνικής οικονομίας.

Η πτώση του κύκλου εργασιών κατά 37,58% των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης από το 2008 μέχρι σήμερα προφανώς, έχει συρρικνώσει τον κλάδο. Αλλά, από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν, η πτώση των τιμών των επιχειρήσεων από το 2013 έως και το 2018 που κυμαίνεται στο 19% είναι αντίστοιχη με την πτώση του κύκλου εργασιών για τα ίδια έτη 17,20%.

Μεγάλη αναντιστοιχία παρουσιάζεται στην μείωση της δαπάνης των νοικοκυριών μέσα στα χρόνια της κρίσης, που κυμαίνεται περίπου στο 21%, όση περίπου και η πτώση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, σε σχέση με την μείωση του κύκλου εργασιών του κλάδου.

Με δεδομένα τα στοιχεία του ΟΟΣΑ, ότι σχεδόν όλοι οι μαθητές παρακολουθούν φροντιστηριακά μαθήματα κατά την τελευταία τάξη του Λυκείου, και άνω του 50% των μαθητών του Λυκείου παρακολουθούν μαθήματα στο σύνολο τους, συμπεραίνεται ότι οι λόγοι που έχει μειωθεί ο κύκλος εργασιών είναι, αφενός ότι έχει μειωθεί το ποσοστό των μαθητών που παρακολουθεί φροντιστηριακά μαθήματα στις πρώτες τάξεις του Λυκείου, που έτσι κι αλλιώς οι τιμές είναι πολύ χαμηλότερες και αν συμπεριληφθούν και οι προσφορές, τότε πρακτικά δεν μπορούν να καταλαμβάνουν μεγάλο τμήμα του κύκλου εργασιών, και αφετέρου υπάρχει μια μεταστροφή του αγοραστικού κοινού σε φροντιστήρια με χαμηλότερες τιμές.

Στον παραπάνω ισχυρισμό συνηγορεί και το γεγονός ότι η κατανομή των εισοδημάτων από το 2008 έως και το 2018, έχει καταδείξει την σταθερή πτώση του ποσοστού των νοικοκυριών στα πολύ υψηλά και υψηλά εισοδήματα και αντίστοιχη αύξηση στα χαμηλά και τα μέσα εισοδήματα.

Επιπλέον, το πελατολόγιο των φροντιστηρίων μέσης εκπαίδευσης έχει διαφοροποιηθεί εισοδηματικά από το 2008 έως και το 2018, όπως πολύ δεικτικά αποδεικνύεται στο γράφημα 8 με το νέο πελατολόγιο πλέον να κινείται σε εισοδήματα ασφαλώς χαμηλότερα από το παρελθόν.

Στο όλο οικονομικό κλίμα για τις επιχειρήσεις του κλάδου έρχεται να προστεθεί και η αυξημένη φορολογία σε σχέση με τα προηγούμενα έτη, με τα μεγέθη και τα νούμερα να δημιουργούν μία επιπλέον δυσκολία στην προσπάθεια ανταγωνισμού του κλάδου. Ενδεικτικά, έχοντας αυξηθεί η φορολογία και οι ασφαλιστικές εισφορές, μία επιχείρηση στην σημερινή εποχή για να μπορεί να παράγει κέρδος για τους μετόχους της πρέπει να εκπληρώσει πρώτα φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις, συμπεριλαμβάνοντας και τμήμα της προκαταβολής φόρου περίπου στο 60% των κερδών της, για κέρδη μέχρι και 100.000,00€. Για μεγαλύτερα κέρδη το ποσοστό αυτό πέφτει, καθώς οι ασφαλιστικές εισφορές έχουν ανώτατο όριο εισφορών και παύουν να υπολογίζονται ποσοστιαία.

Όλα τα παραπάνω, συντελούν στο συμπέρασμα ότι τα δεδομένα στον χώρο έχουν αλλάξει ριζικά, και οι κυρίαρχες στρατηγικές σίγουρα πρέπει να αναπροσαρμοστούν.

Έως τώρα, οι ηγέτες του κλάδου ακολουθούσαν την στρατηγική της διαφοροποίησης, προσπαθώντας να πείσουν το πελατολόγιό τους ότι οι υπηρεσίες που προσφέρουν είναι μοναδικές και η υπεραξία που καλούνται να καταβάλουν έχει ουσιαστική επίπτωση στην ποιότητα του προϊόντος που θα αγοράσουν. Αναλύοντας όμως το νέο αγοραστικό κοινό, φαίνεται ότι ασχέτως αν αναγνωρίζεται η διαφοροποίηση μιας επιχείρησης, το αγοραστικό κοινό οικονομικά δεν μπορεί να καλύψει αυτή την υπεραξία και στρέφεται σε φροντιστήρια με χαμηλότερες τιμές, που προφανώς έχουν μία ελάχιστη διασφαλισμένη απαιτούμενη ποιότητα προϊόντος.

Η κυρίαρχη στρατηγική που δείχνει να υπερτερεί στον κλάδο για την Ελλάδα της οικονομικής κρίσης είναι η στρατηγική ηγεσίας κόστους.

Εν κατακλείδι, πέραν της παραπάνω ανάλυσης και την εξαγωγής των συμπερασμάτων, ο κλάδος είναι εξαιρετικά ευαίσθητος στις μεταβολές του εκπαιδευτικού συστήματος και του τρόπου εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το σύστημα εισαγωγής των αποφοίτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προς την τριτοβάθμια, είναι αυτό που καθορίζει επί της ουσίας και το μοντέλο

διάρθρωσης του Λυκείου, αλλά και τις ανάγκες για συμπληρωματική δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Η έναρξη λειτουργίας των φροντιστηρίων μπορεί να χρονολογείται μεν στις αρχές τις δεκαετίας του 40, αλλά η άνθιση του κλάδου ξεκίνησε με την διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τον καθορισμό του κλειστού αριθμού εισακτέων που δημιούργησε το καθεστώς ανταγωνισμού μεταξύ των υποψηφίων. Στο δύσκολο ανταγωνιστικό περιβάλλον της εύρεσης εργασίας με τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, έρχεται να προστεθεί ένα ακόμα τμήμα ανταγωνισμού για την εισαγωγή των υποψηφίων σε σχολές, που ευελπιστούν να τους δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για εργασία, μετά την λήψη του πτυχίου τους.

Σε αυτό το περιβάλλον ανταγωνισμού μεταξύ των υποψηφίων, ανταγωνίζονται και τα φροντιστήρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προσπαθώντας να προτάξουν ως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα την επιτυχία των υποψηφίων τους.

Προτάσεις για συνέχεια της έρευνας

Σε συνέχεια της παρούσης έρευνας, θα ήταν χρήσιμο να ακολουθήσει μια πρωτογενής έρευνα, με σκοπό να εντοπιστούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση των πελατών, τόσο των παιδιών όσο και των γονέων, στην επιλογή του φροντιστηρίου μέσω εκπαίδευσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Ανδρέου Α., (1993) Θέματα Ιστορίας της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης, Θεσ/νίκη, Αριστοτέλειο Παν/μιο Θεσ/νίκης.

Δημαράς Α., (1990) Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε (Τεκμήρια ιστορίας), Αθήνα, εκδ. Ερμής,

Εθνικός οργανισμός εξετάσεων –Ανεξάρτητη αρχή (2016), Σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση 1964-2016

Ευαγγελόπουλος Σ., (1998) *Ελληνική Εκπαίδευση*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

Ευρωπαϊκή επιτροπή (2018) Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης 2018 Ελλάδα

Ίδρυμα οικονομικών & βιομηχανικών ερευνών (2013) , Δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση: συγκριτική ανάλυση

Ίδρυμα οικονομικών & βιομηχανικών ερευνών (2017) , τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα , επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις

Κασσωτάκης Μ., (1991) Η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και η εκπαιδευτική κρίση στην Ελλάδα στο Ι.Ε. Πυργιωτάκης, Ι.Ν. Κανάκης (επιμ.) *Παγκόσμια κρίση στην εκπαίδευση*, (Αθήνα, Γρηγόρης).

Κέντρο ανάπτυξης εκπαιδευτικής πολιτικής (2017) Τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης

Κοντογιαννοπούλου – Πολυδωρίδη Γ., (1998) Κοινωνιολογική ανάλυση της ελληνικής εκπαίδευσης. Οι Εισαγωγικές εξετάσεις, Αθήνα, Gutenberg.

Μιχόπουλος Α., (1994) Νομικό πλαίσιο και Θεσμοί της Εκπαίδευσης, Αθήνα.

- Μπουζάκης Σ., (1987) *Νεοελληνική εκπαίδευση (1821-1985)*, Αθήνα, Gutenberg. εκπαιδευτικού,
- ΟΟΣΑ (2018), «Εκπαίδευση ένα λαμπρό μέλλον για την Ελλάδα»
- Παπαπάνος Κ., (1970), *Χρονικό – Ιστορία της Ανωτάτης μας Εκπαιδευσεως*, Αθήνα, Αμερικανικό Κολλέγιο Θηλέων Αθηνών.
- Παπαγεωργίου Β., (1992) *Το επάγγελμα και η κοινωνική θέση του*
- Παπακωνσταντίνου Γιώργος 2015 , *οικονομική επιβάρυνση της Εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, Ερευνητικό Πρόγραμμα , Πρόγραμμα για την ενίσχυση της Διεπιστημονικής έρευνας και καινοτομίας Θαλής*
- Σχορετσανίτου Παρασκευή, Ιωάννα Βεκύρη (2010) *Ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση: παράγοντες πρόβλεψης της εκπαιδευτικής χρήσης*

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Bray Mark (2010) *Shadow Education: Comparative Perspectives on the Expansion and Implications of Private Supplementary Tutoring*, Procedia – social and Behavioral Sciences 77(2013)
- Bray Mark (2011) *The Challenge of Shadow Education: Private Tutoring and its Implications for Policy Makers in the European Union*. NESSE 2011
- Burns A.C. Bush R.F(2014) *Marketing research 7th edition*, Pearson
- Carfi David, Schiliro Daniele, (2010), *Crisis in the Euro area: cooperative game solutions as new policy tools* MPRA Paper No 31891
- Charitoudi Georgia, Giannarakis Grigoris, Lazarides Themistoklis (2011), *Corporate Social Responsibility Performance in Periods of Financial Crisis*, European Journal Of Scientific Research Vol 63 No 3 2011

- Fernandez Belen, Souto Feijoo, (2011), Crisis and Corporate Social Responsibility: Threat or Opportunity? , International Journal of Economic Sciences and Applied Research 2, vol 1
- Giannarakis Grigoris , Theotokas Ioannis , (2011), The Effect of Financial Crisis in Corporate Social Responsibility Performance, International Journal of Marketing Studies Vol 3 ,No 1, 2011
- Hofer C.W Schendel D. (1976) Strategy formulation: Analytical concepts, West Publishing Company
- Huhtala Petteri Juho , Sihvonen Antti, Frosen Johanna, Tikkanen Henriikki, Jaakkola Matti, (2013), Market orientation, innovation capability and business performance Insights from the global financial crisis, Baltic Journal Of Management Vol 9 Iss2 , Emerald insight
- Stevens L. (2001) , Esseintial technical analysis, John Wiley & sons INC.
- Katsimi Margarita, Moutos Thomas, (2010), EMU and the Greek crisis: The political-economy perspective, European Journal Of Political Economy (POLECO 01-197), ELSEVIER
- Koksal Haluk Mehmet, Ozgul Engin, (2005), The relationship between marketing strategies and performance in an economic crisis Marketing intelligence & Planning Vol 25 No 4 ,2007, EMERALDINSIGHT
- Kossyva Dorothea, Sarri Katerina, Georgopoulos Nikolaos, (2014), co-opetition: a business strategy for SMES in times of economic crisis, South – Eastern Europe Journal of Economics vol 1
- Kotler P. Keller K.L. (2000), Marketing Management 14th edition ,Pearson
- Kouretas P. Georgios, Vlamis Prodromos, (2010), The Greek Crisis: Causes and Implications, Panoeconomicus vol 4 (2010)
- Lekakis Joseph, Kousis Maria, (2013), Economic Crisis, Troika and the Environment in Greece, South European Society and Politics 18:3,Routledge

Meghir Costas, Vayanos Dimitri, Vettas Nikos, (2010), The economic crisis in Greece: A time of reforming and opportunity, www.greekeconomistsforreforms.com

Seung-Hyun Lee, Paul W. Beamish , Ho-Uk Lee, Jong-Hun Park, (2009), Strategic choice during economic crisis: Domestic market position, organizational capabilities and export flexibility, Journal of World Business 44 ,2009 , ELSEVIER

Shukla P. (2008) Marketing Research, Paurav Shukla & Ventus Publishing ApS

Johnston M.P. (2014) Secondary data analysis: A method of which the time has come

Wheelen T.L. Hunger D.J. (2012) Strategic management and business policy 13th edition

Young Chun Kim, Noel Gough, and Jung-Hoon Jung (2018), Shadow education as an emerging focus in worldwide curriculum studies, www.researchgate.net , Curriculum Matters 14 (2018)

Zambeta Evie , Kolofousi Asimina (2014), Education and Social Solidarity in times of Crisis: the case of voluntary shadow education in Greece, Education Inquiry Vol 5 March 2014

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πολυρονάκη Μ, Φροντιστήριο : ένας αλώβητος θεσμός υπέρβασης των συστημάτων εισαγωγής στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/polyxronaki.htm>